

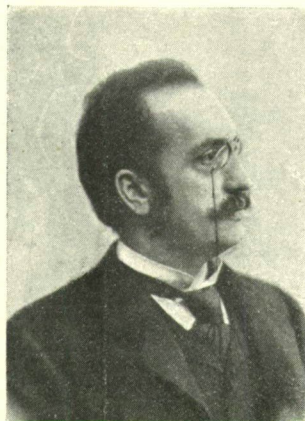
A HÉT

SZERKESZTI ÉS KIADJA

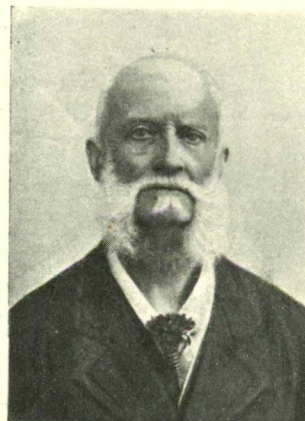
KISS JÓZSEF.

40. szám.

XII. évfolyam.

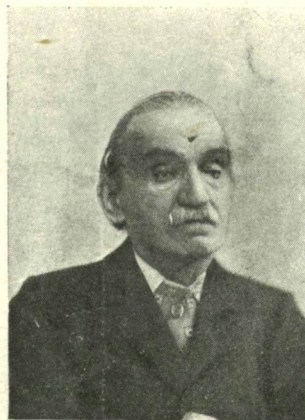
BERZEVICZY ALBERT

Br. PODMANICZKY FRIGYES

SÁNDOR PÁL

FALK MIKSA

DARÁNYI IGNÁCZ

VÉSZI JÓZSEF

MORZSÁNYI KÁROLY

VÁZSONYI VILMOS

ALAPITTATOTT 1870.

Angol, francia
uri divatcsikkék, és
fehértű- és kalapraktár.

Várady Béla

Budapest, IV., Kishíd-utca 9.

Készít férfiruhákat kizárólag
angol szövetekből
mérték szerint.

Szerkesztőség és kiadóhivatal

VIII. Rákóczi sétány

Mercur-bank

és váltó-üzlet részv.-társ.

BUDAPEST IV. ker., Váci-utca 37.
(Saját ház.)

ÉRTÉKPAPIROK

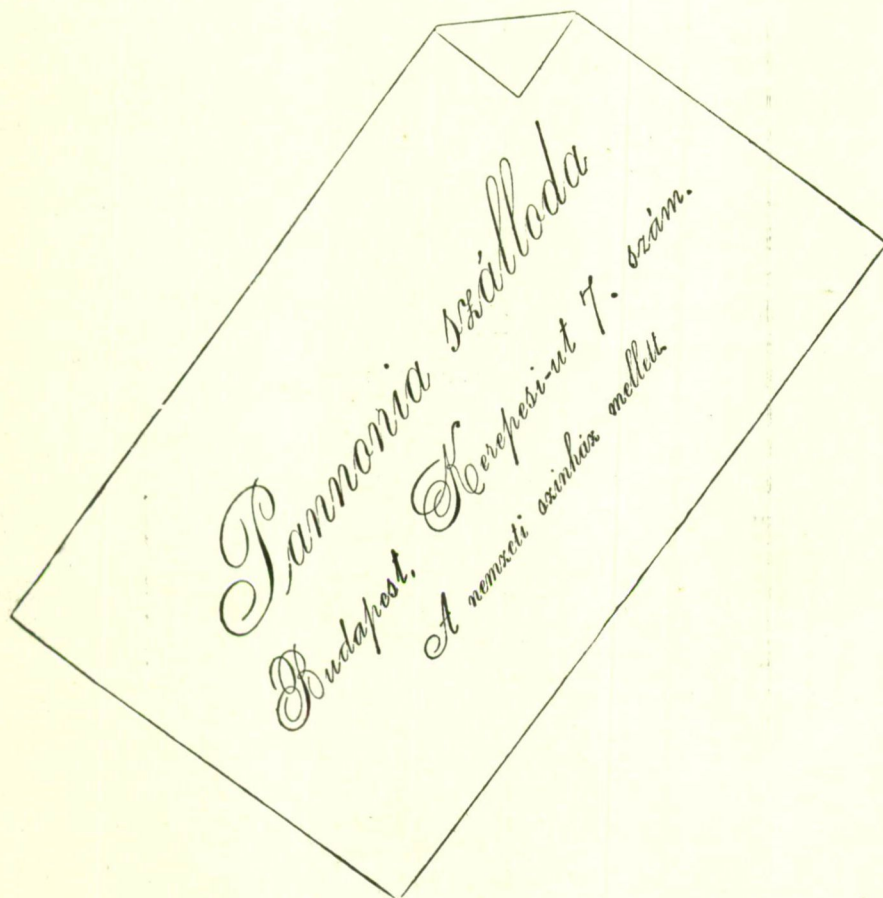
vétele és eladása
a napi árfolyam szerint.

KÖLCSÖNÖK

értékpapírokra a leg-
előnyösebb feltételek mellett. *****

Takarék
betétek:

4%

Dr. Kovács Ernő
gyógyszertára és illat-
szergyára

Toilett-titkok

czimü füzetkét kívánatra
ingyen és bérmentve küld.

Budapest, Gyár-u. 17.

MATTONI ERZSÉBET SÓSFÜRDŐJE.

GYÓGYHELY
Budapesten (Budán).

Idény kezdete: április hó 15-től október hó 15-ig.

Kiváló gyógyhatással bír
női bajokban és altesti bántalmakban.

Rendelő orvos: dr. POLGÁR EMIL.

Egészséges fekvés. — Jutányos lakások. — 16 vendéglő.

Villamos-vasuti összeköttetés a fővárossal.

MICHELSTÄDTER S. E. és H.

BUDAPEST
Váci-utca 3. — Erzsébet-körút 15.

Legnagyobb czipőraktár.

Czipők csak a legjobb anyagból, a leg-
elegánsabb alakban, a legolcsóbb árban.

Egyedüli készítője a gomb-,
fűzés- és =
czugnélküli Triumph-
czipőnek, mely egy érintés-
sel fel- és lehúzható.

Vidéki rendelések pontosan esz-
közöltetnek. Rendelésnél elég egy

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:
 Egész évre ... kor. 20.—
 Félévre ... » 10.—
 Negyedévre ... » 5.—

Egyes szám ára 40 fillér.

A HÉT

POLITIKAI ÉS IRODALMI SZEMLE.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VIII., Rökk Szilárd-utca 18. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

— 2 — Budapest, október hó 6. — 3 —

Október elsejével kezdődik az új évnegyed.

Azon tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember hó végével lejár, tisztelettel kérjük; hogy előfizetéseiket hovaelőbb megújítani sziveskedjenek.

Előfizetési feltételek: Egész évre 20 kor. Félévre 10 kor. Negyedévre 5 kor. Mutatványszámok ingyen.

A HÉT kiadóhivatala,
 VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 18. szám.

Krónika.

Glosszák a hétről.

— okt. 4.

A szakácsnék örök panasza, hogy amit ők néha két napig is éjjel-nappal főznek, sütnek, törnek, vernek, abálnak, csavarnak, metélnék, forralnak, főleznék és hütének, a vendégek *ripsz-rapsz* egy óra alatt fölfalják. Ilyen érzés fogja el az embert a választás napján is. Az idej választás voltaképp másfél esztendeje készül; ennyi ideje, hogy a Ház sosem tudta este, reggelre nem ébred-e föloszlatásra. S másfél éves izgatottság után egypár óra alatt akár megbukni, akár meglenni: mindig jár egy kis dégoutval. Az egyszeri ifju hölgy is, miután három esztendei jegybenjárás után azé lehetett, akit szeretett, másnap reggel elkéseredetten írta a naplójába: Ennyi az egész? s erről írnak az emberek tizezer év óta lírai költeményeket?!

A lírai költemények azért mégsem hiányzanak. Valamennyi közül legszebb a mi kedves Szávay Gyulánké, ki alighogy megbukott Győrött, az újságja külön kiadásában verselte meg ezt az esetet. Még pedig olyan szép versben, mely alighanem legszebb verse ennek a szeretetreméltó poétának, aki nem ért bennünket félre, ha az ő esetéről eszünkbe jut az a néma ember, ki leesett a padlásról és betörte a fejét, s ettől fogva egyike lett a legkitünőbb népszónokoknak. Végre is: semmiféle heroikus kurát nem kell sajnálni; csak az ember megtalálja a maga igazi hangját.

Elégiák szólnak a Tisza Kálmán nagyváradi bukásáról. Tudja isten, az én érzésem szerint hamis ez a hang-

nem. Maga Tisza Kálmán is sokkal keményebb ember, hogysen azok közül az utálatos *kernweichok* közül való volna, akik, mint Bismarck, könyörtelenül táposnak a mások belében, de saját magukat rettenetesen tudják sajnálni. Én nem sajnálom az ősz kálvinistát, mert sértés volna ez a sajnálat. A Tisza Kálmán egész politikai rendszere hazugság és gonoszság lett volna, ha most az emberek, még a váradi emberek is, nem volnának olyanok, amilyenek. Így, az embereknek ez a kimélet, kegyelet, minden nagyság híján való érdekeltsége posthümus igazolása a Tisza Kálmán politikájának, mely arra volt alapítva, hogy az ember kimélet és kegyelet nélkül való, kicsinyes és érdekelt állat. Tisza Kálmán megbukott — de hát nem természetes ez? A saját pátriájában bukott meg — nem még természetesebb? Tisza Kálmánt mindig megválasztották, mert mindig hatalom volt; s a pátriájában, mert ott volt a legnagyobb hatalom. Ha most megbuktatták, az külső igazolása annak, amit nem ma állítok először: hogy Tisza Kálmán nem hatalom többé. Nem hatalom ma, alkalmasint azért, mert — ez a habsburgi monarchia államférfiainak állandó betegsége — nem akart cselekedni tegnap, hogy eltehesse magát mára. Hogy mennyire nem hatalom, azt nemcsak maga az ő bukása mutatja, még inkább az az állítólagos ok, ami miatt megbuktatták. Azt mesélik, hogy Nagyváradon valami termelők vagy kiskereskedők szövete a trafikjogot is magához akarta váltani, s Tisza Kálmánnak nem sikerült az ő választóinak, ezt a jogot megszerezni, ezért szavaztak ellene mind a kiskereskedők. Egy Tisza Kálmán, aki nem tud trafikot szerezni! Eugénie császárnéről mesélik, hogy mikor áruhában egy angol orvos csukott kocsiján menekült Franciaországból, *pour surcroît* még rettenetesen náthás is volt, és kettejüknek nem volt többjük egy zsebkendőnél. Semmisem mutatta jobban, hogy a szegény asszony mennyire elvesztette a koronáját; hogy egész birodalmában egy tiszta zsebkendőt nem tudott szerezni...

Hja, az anyagi érdekek jegyében állunk, mint ezt az összes jelölt urak elszónokolták. Nemcsak volt, de mai miniszterek is elbuknak, ha nem respektálják az emberek anyagi érdekeit. Baján egy ismeretlen kis ügyvéd megbuktatta magát az igazságügyi minisztert, mert az ügyvédek haragszanak rá expenz-nóta ellenes politikája miatt, s mert Baja nem kapott dunai hidat. Teringettét, az ember nem tudja, sirjon-e vagy nevensen. Hiszen ami után tíz éve sóhajtozunk, végre bekövetkezett: minálunk

is, mint nyugaton, gazdasági kérdések foglalják el a politikát. De, gondolom, nem egészen ilyeneknek képzeltük mi azokat a gazdasági kérdéseket. Trafik, hid és expenzónóta — micsoda nyomorult gazdaság, aminek *ekkorák* a kérdései!

*

Mindegy — az a fő, hogy mégis megmozdult valami ebben az országban. Ha torzul, ha nevelésesen is, de megmozdult. Ha, egyelőre, ez első parasztképviselő nem is más, mint, a Pesti Hirlap állítása szerint, nem egészen jockey-clubba való *harisnyás* székely: de hogy a népet már nemcsak az urak s a papok tudják elbolondítani, hanem maga is elbolondítja magát, az nem kicsinylendő haladás. Ami pedig itt a fővárosban történt: az több volt a márnál, az forradalom volt. Szerencse, hogy az új terézvárosi képviselő, Vázsonyi Vilmos, nem az a fajta ember, aki megijed a maga nagyságától, sőt, ellenkezőleg, azok közül való, akik nagyon természetesen találják, hogy ők *valakik*. Váratlan és szédületes volt a *kis embereknek* ez a fölzúdulása, melylyel nem egészen egy hét alatt egy huszesztendő érdekszövetkezetet kisöpörtek — ha egyelőre nem is egyebűn, de legalább az ország házából. A városi klikk megmarad, de már ki van kezdve, s ez a fontos. A klikkek hatalma csak eleinte alapul az emberek érdekbeli lekötöttségén, később már a babonás megszokás tartja bennük a lelket. Három-négy lusztrum után aztán megtörténik, hogy a nemzedék, mely annak idején még érdekek szálaival fűződött a klikkhez, egyenkint és rendre kihal, az új nemzedék pedig egy reggel fölkel, kidörgöli szeméből az álmodást, s eszébe jut, hogy tulajdoképpen mért is tisztel, választ és támogat ő olyan embereket, akiket nem ismer s akikről soha egy veres garast nem lát?! A klikkek szűkkelésége, melynél fogva minden csak *in camera caritatis* osztokodnak: ez szegi a nyakukat. Az egészen szegény emberek lassankint visszanyerik teljes függetlenségüket, mert aki senkitől sem várhat semmit, annak nem is kell félnie senkitől. Közben egyre gyűlik az elkeseredés. Az álláskereső szegény férfiak és szegény leányok, akik, ki-ki a maga módja szerint, sorra prostituálják magukat a városi urak elő- és dolgozószobáiban, s végezetül még csak meg sem kapják azokat a nyomorult állásokat: apáikban, testvéreikben szitják a forradalmi hangulatot. Egy nap fölzúdul a nép, estére kivilágítják az ablakokat, s a czilinderes urak, akik nem szeretnek a kisebbséghez tartozni, szépecskén hazaszökösnek a bálvány talpa alól. A Terézvárosban ma már csak egy Radocza-párti ember van: Radocza János.

*

Tiszta volt hát a választás, ha nem is tisztára tiszta. A néppárt számára olyan volt, mint a berlini fürdő, amely után, tudvalévő, még egyszer meg kell fürdeni. A lepedőt a Kuria fogja hozzá szállítani — kár, hogy egy kis massaget is nem adhat. Ha Károlyi Gábor azt mondta, hogy nem lesz addig tiszta választás Magyarországon, mig legalább három választási elnököt föl nem

akasztottak, most már az is bizonyos, hogy nem lesz addig tiszta választás Magyarországon, mig legalább három hecczkáplánt deresre nem húztak. Elképzélhetetlen, hogy ez a mostani tiszta választás is mennyi szennyet, vért és hitványságot kavart fel, és kivétel nélkül olyan kerületekben, hol az egyik jelölt néppárti volt. Egy helyütt öt halott és tiz sebesült fizet érte, hogy az odavaló káplán nagyságos ur akart lenni. Másik helytt a zászló — a nemzeti zászló! — nyelvél úgy ütöttek fejbe egy bérlőt, hogy rövidesen belehalt. Nem kell Voltairenek és Darwinnak lenni, hogy e jelenségek közt megtalálják az oki kapcsolatot, s a néppártra levakarhatatlanul és levakaródzhatatlanul rásütődjék a bélyeg, hogy a magyar közélet miatta nem tisztulhat meg.

*

A *Szilágyi Dezsővel* való sirontuli komázás is a választás során kulminált. Nem volt stréber, akiről ki ne derült volna, hogy Szilágyi Dezső, ha élne, el volna ragadtatva az ő megválasztásától. Ugyanezen a héten egy törvénytörvényeségi ujdonság járta be az ujságot, A *hiéna* czimen. Egy francia legényről volt benne szó, egy csuf parasztsihederről, ki szerelmes volt a falu legszebb és leggögösebb lyányába, aki, természetesen, rá sem hederített. Történt azonban, hogy a szép és gögös lyány meghalt, s a legény harmadnap kikaparta a sirjából s így tette szeretőjévé. Még a perverzusz Franciaországban is csak egy ilyen hiéna akadt — minálunk tuczat számra szaladgálnak.

Dixi.

Vox populi.

*Mely furcsa zaj? Már ablakom redőit
Se respektálja és belőr vadul.
Török, talár ütött ránk? Forradalmak
Mindent felforgató viharja dúl?
Veszélyben a kereszt? A régi rendnek
Talapja reng? Meddő hajtásitúl
Nyesik az ősi tölgyet? . . . Ah, nem az.
Nagy lárma, semmi löbb. A nép szavaz.*

*

*Buzog a vér . . . vagyis a szó, miképpen
A tengerár s lobognak lobogók.
Szennyes gomolyba' hull szitok s dicsének,
Vérszomjas ütleg és testvéri csók.
A tisztaság a jelszó és ha mégis
Orrunkat itt-ott sintonítanak,
Amért ez illatot nem szokta meg:
Bocsánat, ő hibás, nem a tömeg.*

*

*Az érdekem vásári napja virradt,
Piaczon áll ma gögös Corjolán.
Sebét (s ha ez nincs, úgy zsebét) mutatja:
Mulass, felséges nép, alázatán!
Tapogasd meg, nyomkodd meg jó közetről,
Tolongj, kezet szoríthatsz véle tán!
Holnap már ő, de te vagy ur ma még,
Dühöngj hát, mig lehet, testvériség!*

És mennyi név! És mennyi bősztörekvés!
Zengő szavaknak mennyi hőrsza!
Hány ismeretlen ismerős! Hány csillag,
Melytől új fényre lobban a haza!
Hány Messias! És hány ezerszínű gyík,
Mely ezredikszor épp most változa!
Ily zűrzavar nem volt még soha tán,
Ha Babel tornyába' nem hajdanán.

*

Keletje van a szónak. Birtokában
Hintón robog ma minden habverő.
Pezsgőben úszik polgártársi torka...
Becsüld meg őt! Ma fontos ember ő.
Hónapja lesz már, hogy pártvacsorázik
S még bírja... gyomrában az őserő!
Éljent rikolt... nem boldog a magyar?
Na, holnap már megint habot kavár.

*

Csodálatos az út, melyet az égből
Ember agyába röppent szikra felt.
Népjog nevébe' szólt nagy ideálok,
Zsarnokság ellen szórt hadüzenet,
Embert emberré emelő nagy érzés,
Montesquieu tollából eredett
Hatalmas gondolat... s a vége im
Egy részeg ember egy bérelt kocsin!

*

E zúgó árnak bősztörekvés
Között van-é parányi gondolat?
Parányi rend a mozgó erők közt?
S a hullámzó parányban öntudat?
Vagy mindez céltalan erőpazarlás?
Szeszélyes, öntudatlan áradat,
Amely ma rombol, épít, összetör
S holnapra sima, mint a tólkör?

*

Mindegy, ha így, ha úgy. A lárma bosszánt,
Hát elbujok szobámba, míg lehet.
Hadd szónokoljon odakünn a népjog!
Még most nem adom érte könyvemet.
Lehet, hogy künn az utcán az igazság,
De jó egy választási körmenet,
Már hallom, zúg a sok rekedt torok...
Szavazatok csak. Én nem szavazok.

Martos Ferencz.

Vajmi győnge és boldogtalan teremtmények vagyunk mi emberek!
Mindig mi magunk szerezzük magunknaó szenvedéseinket. Miért panaszkodunk arról, amit rossz emberektől kell túrnunk, ha még a jók is gyötrik egymást?

Rousseau.

*

Küzködés és nélkülözés nélkül nincs emberi élet; megvannak azok a legboldogabban is; mert épen a valódi szerencsét mindegyik csak az által alapítja magának, hogy érzelmeit függetlenekké teszi a végzettől.

Humboldt.

Különös történetek.

Irta: HELTAI JENŐ.

III. Miss Daisy.

Az első angol órán a mesterem, egy pápaszemes, szorgalmas fiatal ember a leplezetlen érdeklődés hangján kérdezte tőlem:

— Who is this gentleman?

— És nyomban meg is adta a feleletet:

— It is Mr. Brown.

Majd:

— Who is this lady?

— It is Miss Daisy.

Igy ismerkedtem meg Mister Brownnal és Miss Daisyvel, akik azután az összes szabályokon végigkísértek minket, mert a mester folyton kapcsolatba hozta őket a nyelv törvényeivel. Mister Brownnal történtek meg az összes rendhagyó igék, Miss Daisynek ellenben a mellénevek fokozása körül jutott előkelő szerep.

Gyakran együtt is szerepeltek és ha Mister Brown otthon felejtette a lakásának a kulcsát, nem tudom minő véletlennek volt köszönhető, hogy mindig Miss Daisy találta meg. Viszont, ha Miss Daisy esernyő nélkül ment el hazulról, mindig Mister Brown volt az, aki e fiatal angol nőt az időjárás viszontagságai ellen védelmezte.

A dolognak az lett a vége, hogy beleszerettem Miss Daisybe. Ne tessék ezen csodálkozni, Miss Daisy minden szerelemre méltó volt. Soha szebb leányt! Régen volt, de ma is emlékszem még arra, milyen lángoló színekkel ecsetelte az én komoly mesterem a Miss Daisy bájait. Azt hiszem a harmadik órán történt, amikor ezekre a részletekre kiterjeszkedett:

— Miss Daisy nagyon szép leány. Szőke haja van, a szemének a színe olyan, mint a buzavirágé. A szája pedig kicsi és piros, mint a kettéharapott cseresznye. Miss Daisy táncza kecses, mint a pillangó csapongása, édes kacagását hallani gyönyörűség. Mister Brown nagyon örül.

En igazat adtam Mister Brownnak. Hogy az ördögbe ne örült volna Miss Daisynek! Azt hiszem én is, meg a mesterem is nagyon örültünk volna, ha a Miss Daisy édes kacagását hallottuk volna. És én a magam részéről határozottan irigykedni kezdtem Mister Brownra, erre a szerencsés ficzkóra, aki az angol nyelvtan jóvoltából annyi boldog pillanatot köszönhet Miss Daisynek. Pár leczkén át még türtem a Mister Brown garázdálkodását, de azután a féltékenység elemi erővel tört ki belőlem. Mikor a mester megint elkezdett róla beszélni, hirtelen félbeszakítottam:

— Kedves uram, egy baráti szolgálatot kérek magától!...

A mester előzékenyen mosolygott, én pedig szinte dühösen pattantottam ki:

— Ha a szíven fekszik az, hogy én valaha az életben megtanuljak angolul, szüntesse be Mister Brownt. Nem akarom többé a nevét hallani. Ez a név nekem rendkívül gyűlöletes. Mondjon helyette akármily más nevet, hiszen önnek ez mindegy!

A mester csodálkozva nézett rám, nem értette a dolgot. Majd kissé habozva így szólt:

— Őszintén szólva nem egészen mindegy. Nekem megvan a magam rendszere és én mindenütt ezzel a két állandó alakkal dolgozom. Ugy megszoktam Mister Brownt és Miss Daisyt, hogy az egyiket már el sem tudom képzelni a másik nélkül. Megrajzoltam őket magamnak, úgy

látom őket, mintha élének. Én teremtettem őket, én ruháztam föl őket a legszebb tulajdonságokkal; én csináltam tökéletes dzsentlment Mister Brownból és istennőt Miss Daisyből. Büszke vagyok rájuk, mint apa a gyermekeire, költő a hőseire. Mister Brown a barátom, Miss Daisy a szerelmem. De ha ön úgy akarja, átadom Mister Brown-t az enyészetnek...

És szomorúan fűléshajtott, mintha egy drága halottjától bucsuznék. Én pedig — nem szégyenlem bevallani — kárörvendően mosolyogtam, hogy a kellemetlen és veszedelmes vetélytárostól ime, milyen könnyen megszabadultam.

Örömem azonban sajnós nem tartott sokáig. Igaz ugyan, hogy a következő órán Mister Brownnak már teljesen nyoma vészett, de azért Miss Daisy nem maradt gavallér nélkül. A Mister Brown helyét egy még nála is félelmetesebb nőhódító, maga az angol mester foglalta el. Ami eddig Mister Brownnal történt, az mind jelentéktelen kicsiség volt az új udvarló kalandjaihoz képest.

— Tegnap találkoztam Miss Daisyval az Andrásy-úton — mondta az egyik leczkén a mesterem, mikor már a múlt időt kezdtük tanulni. Megszólítottam őt és megkérdeztem, megengedi-e, hogy hazakisérjem? Miss Daisy elpirult, de azután mosolyogva igent mondott. Miss Daisy a Csepreghy-utcában lakik és mi gyalog mentünk. Az út hosszú, a szívem pedig boldog volt... Ugy véltem, itt az alkalom, hogy szerelemről beszéljek neki.

Mondanom sem kell, hogy ezt hallván elsáppadtam. Tehát ezért pusztítottam el Mister Brown-t? Végre Mister Brown csak légies alak volt, az angol mesterem ellenben tényleg élő fiatal ember. Míg azelőtt csak egy névre voltam féltékeny, most már igazi férfival álltam szemközt. Felizgatott fantáziámban szinte látni véltem, mint hajlik az angol mesterem a Miss Daisy füléhez, hogy szerelméről beszéljen neki, mialatt hazakiséri a Csepreghy-utcába. És látni véltem, mint mosolyog Miss Daisy, aki immár elfeledte Mister Brown-t és most az angol mesterem bókjainak örül. És rólam, az ő leghivebb, legrájongóbb lovagjáról, leglángolóbb szerelmeséről nem tud semmit, semmit! Az ördögbe is, ennek a fele sem tréfa! Itt cselekedni kell; még pedig gyorsan, határozottan és férfiasan.

A legközelebbi leczkén — még mindig a múlt időt tanultuk — bemutattam írásbeli dolgozataimat a mesternek. A rendes föladat helyett nagy fáradsággal és hibákban bővelkedve a következő kis fogalmazványt nyújtottam át neki:

»Tegnapelőtt este megismerkedtem Miss Daisyval. Szébb volt, mint valaha. Kék szeme álmodozva pihent rajtam. Elmondtam neki, hogy amióta angolul tanulok, örülten imádom őt. Szemére vetettem neki Mister Brown-t. Ő megesküdtött, hogy nem is ismeri. Majd szóba hoztam önt. Miss Daisy azt mondta, hogy ön a világ legkiállhatatlanabb embere és önök között szerelemről szó sem lehet.«

Az angol mesterem ármulva, elhülve, kétségbeesve olvasta ezt a kis értekezést. Láttam az arcán, a tekintetén, az egész lényén, hogy borzasztó fájdalmat okoztam neki, hogy a szíve vérzik és hogy éppen úgy imádja Miss Daisyt, mint én. De elfojtotta keserűségét, rideg, egykedvűséget erőltetett magára, egy vértanu halálmegvetésével kijavította a föladatban észlelt hibákat, azután látszólag közömbösen áttért a régmúlt szabályainak az előadására. De a külső fagyosság alatt irtózatosszerű szenvedély tombolt, a mester olyan volt, mint egy behavazott vulkán. Szelíd hangon kezdte a szabályok felsorolását, de amikor a végén azt mondta: *például*, pokoli kárörömragyogott föl a szemében.

— Például...! Tegnap együtt vacsoráztam vele Miss Daisyval. Osztrigát ettünk vele és hozzá pezsgőt ittunk vele. Miss Daisy be is vele egy kissé csipve, de

ez csak annál szerelmesebbé és búbájosabbá teszi vala... Vacsora után...

Káröröme ebben a pillanatban oly hihetetlen mérveket öltött, hogy én nem tudtam tovább türtőztetni magam. Egy sakál dühével csaptam az asztalra és parancsoló, kihívó hangon vágtam oda neki:

— Elég! Nem türom, hogy tovább így nyilatkozzék a menvasszonyomról!

És mialatt a mester megsemmisülve roskadt vissza a székre, én diadalmasan folytattam:

— Igen... tegnap megkértem a kezét!

A mester elsáppadt, vette a kalapját és szó nélkül távozott. Többé nem láttam.

Azóta már kiábrándultam Miss Daisyből, angolul ellenben még ma sem tudok.

IV. Boy.

Nem jó, ha az ember egyedül van. Különösen idegenben, ahol senki sem ismeri, senki sem szereti, senki sem törődik vele és ahol ő sem ismer és nem szeret senkit. Szeretet nélkül pedig nehéz élni. Az a szeretet, amelylyel az ember az otthon valókhöz viseltetik, nem elégíti ki a lelket. Olyan szeretetre van szüksége, amelyet közvetlenül érezzen és éreztesen valakivel. Kell, hogy valakije legyen, aki hozzája tartozik, akivel kibeszélheti magát, akinek a látása megnyugtatja és megvigasztalja.

Ilyen érzések közepette a legtöbb ember szeretőt keres magának vagy ha valamivel finomabb a lelke: barátot. Amily könnyű az első, olyan nehéz a második. Azonkívül nagyon sok időbe kerül és a sok kísérletezéssel járó sok csalódás nagyon lehangolja az embert. Ilyen körülmények között a legokosabb, ha az ember elmegy a boltba és egy kutyát vesz magának. A kutya valamivel több, mint a szerető és valamivel kevesebb, mint a barát, egy kényelmi középhely a szeretetben szűkölködő emberék megvigasztalására.

Az én kutyámat Boynak hívják. Született fox-terrier. Kora: hat hónap. Vallása azt hiszem nincsen, éppen olyan kevéssé, mint politikai meggyőződése vagy választói joga. Különös ismertető jelei: a jobb pofáján egy fekete folt. Az egyik füle állandóan lekonyult, míg a másik merészen a magasba tör. Ha a farkát megfogják morog, ellenben ha jó kedve van, nevet. Becsületszavamra, nevet. A fejét a magasba emeli, félszemét behunyja és a fogait mutogatja, akár csak valami kaczer dáma. És ez nagyon jól van így, mert Boyon kívül más úgy sem nevet az én szobámban.

Boy meg én tehát nagyon jó barátok vagyunk. Mindent megosztunk egymással. Én ebédet adok neki, ő pedig bolhákat ad nekem. Egyebe nincs, tehát nem adhat egyebet. Mindenesetre hálás. Más az ő helyén még annyit sem adna.

Voltaképpen nem tudom, hogy ő lakik-e nálam vagy én lakom-e nála? Igaz, hogy a lakást én fizetem, de a főbb butorokat, a pamlagot, a fauteuil-t és az ágyat ő foglalta le magának. Ezeket a butorokat csak az ő külön engedelmével használhatom. De Boy nagylelkű és nem igen kifogásolja, ha én is ki akarom élvezni e butorok jótéteményeit. Csak éppen az ágy miatt szoktunk vitatkozni. Mikor én hazatérek, Boy már az igazak álmát aluszsa a plumeaun. (Igazán szép tőle, hogy nem fekszik a vánkosomra és nem húzza magára a takarót.)

De mikor a kulcsot megfordítom a zárban, Boy már fölébredt. Gyanakvó morgás, mindaddig, míg a jelszót megadom:

— C'est moi, mon vieux!

Mert sajnos, Boy-al francziául kell beszélnem. Boy telivér párisi, akit hiába akartam az édes magyar nyelvre megtanítani. Ha magyarul beszélek hozzá, a fejét csóválja és nevet. Ha a bűbajos Budapestet említem neki és jelzem, hogy ott sokkal nagyobb kutyák vannak, mint ő, úgy néz rám, mintha azt mondaná:

— Ah... ah... parfaitement... Bucarest... c'est en Autriche?

Minthogy ilyenkor már rendesen késő van, nem bocsátkozom földrajzi és közigazgatási fejtegetésekbe, hanem határozottan és parancsoló hangon, mint ahogy szigorú gazdához illik, megkoczkáztatom ezt a felszólítást:

— Boy, va t'en?

Amivel azt a szerény óhajomat fejezem ki, hogy Boy távozzék a plumeauról, mert le akarok feküdni. Boy, aki amúgy is tisztában van a helyzettel, nagyon jól tudja, hogy neki előbb-utóbb távoznia kell onnan, azonban előbb mindenféle ravasz fondorlattal igyekszik engem szándékomtól eltéríteni. Előbb úgy tesz, mintha nem hallotta volna a fölszólítást, majd amikor erélyesebben ismétlem, a fejét csóválja és nevet. Más szóval, el akarja velem hitetni, hogy én tévedésből vagy szóraközzságből magyarul szóltam hozzá és ő azt nem érti. Mikor azután harmadszor az egyszerű fölszólítást megtoldom mindenféle gyöngéd francia jelzővel, mikor Boyt kényeztetően »mon petit chien«-nek nevezem, akkor dühös ugatásba vagy keserves vonításba tör ki, abban a reményben, hogy megijedek, mert föl találja lármázni a házat és inkább lemondok az ő eltávolításáról. No de hát én is vén róka vagyok és makacsul megmaradok óhajomnál. Mikor azután látja, hogy nincs többé menekvés, megvakarja a fülét, egyet nyujtózik, leugrik az ágyról és mintha csak most vett volna észre engem, a legnyájasabban üdvözl. Ott ugrál körülöttem és mire elfújom a gyertyát, ő már a fauteuilben szundikál.

Talán fölösleges mondanom, hogy mindez csak álnok tettetés és gaz számítás. Boy a legnagyobb nyugalommal megvárja, amíg elalszom s azután szó nélkül elfoglalja előbbi helyét a plumeaun. Néha megjárja, mert abban a pillanatban, mikor kényelmesen elhelyezkednék, én tompán ráordítok a sötétben:

— Boy, va t'en!

Ilyenkor, mint a rakoncátlan gyermek, akit valami apró gonoszságon kaptak, rémülten menekül és félóráig nem mer mocszanni, de a dolog vége mégis csak az, hogy reggel, amikor a szemémet kinyitom, első tekintetem Boyt éri, aki mennyei nyugalommal alszik a plumeaun. Ha ugyan nem ő az, aki előbb fölbred, mert ilyenkor elmenekül és tüntetőleg mimeli, hogy ő a fauteuilben töltötte az éjszakát. Szinte sértő, hogy olyan szárnak néz, aki ezt elhiszi neki. De ilyenkor roppantul mulat magában, halkan nevet és olyan mozdulatokat csinál, mint mikor az ember a kezét dörzsöli.

Azután megyünk ebédelni. Hajrá, Boy végigvágat az utcán és meg sem áll, csak a vendéglő ajtajában. Itt aztán türelmesen megvár. A kis korcsmában már mindenki ismeri és Boy minden fogásban részt vesz. Azonban jaj nekem, ha — ami meg szokott történni — egyszer másszor elalszom az ebéd idejét és a vendéglő helyett be akarok ülni valamelyik kávéházba fekete kávéra. Boy ilyenkor szemtelenül, kihívóan viselkedik, az utcán összeszedi a legrégebb csontokat, papirost eszik és mindenféle szemetet és olyan szemrehányóan néz rám, mintha azt mondaná:

— Látod, ezt kell ennem, mert téled ugyan éhen halhatnék. Miért nem megyünk ma a vendéglőbe? Talán nincs pénzed? Akinek nincs pénze, ne tartson kutyát. Mégis csak hallatlan!

És olyan megvetéssel, olyan lenézően bánik velem, hogy szeretnék a földbe sülyedni a szégyenkezésemben.

A legjobban bosszant az, hogy Boy azt hiszi, nincs pénzem. Dühösen csörgetem a zsebemben frankjaimat és veszekszem Boyal:

— Hallod, hogy csörögnek? Hallod, te állat? Van pénzem és még sem megyünk a vendéglőbe. Azért se megyünk, többé sohasem megyünk. Majd megtanítlak én emberségre! Odamegyünk, ahová én akarom. Ha jössz velem a kávéházba: jó, ha nem jössz, mehetsz ahová akarsz!

Boy egy pillanatig tétovázva áll meg azután, mikor én látszólag közömbösen folytatom utamat, mint az őrlt szalad utánam. Szent a béke! Boy adja az előkelő urat, akinek nincs étvágya és stoikus nyugalommal várja a vacsorát. Vacsora után pedig mentetgetőzik és bocsánatot kér:

— Tévedtem... Van pénzed... Joggal tarthatsz kutyát magadnak!

Igen Boy, mert szükségem van egy kis szeretetre és mert a szerető és a barát közül mégis csak te vagy a legolcsóbb multság.

Krónika II.

Színészek a bretlin.

— okt. 3.

A színészegyesület tanácsában győzött a liberalizmus, a legklerikálisabb közöttük Feld. Zsigmond, a magyar Kaszandra. Mindnyájan amellett vannak, hogy Waldmann ur, a hamar hírnévre vergődött új Somossy megkapja, amit kíván az orfeuma deszkáira, igazi színészeket és színésznőket. Persze, meg fogja őket becsülni, a hölgyek kiváltságokban részesülnek, például nem kötelesek a szokásos mennyiségű cognacot, pezsgőt, vasárnapon söröket meginni, vizitkártyán kifejezett szerelmi vallomásokat meghallgatni s egyéb olyan szolgálatokat teljesíteni, amikkel a színpadon való szereplésük vétkeit levezekélhetik. Az urak pedig színész uraknak tituláltatnak, külön öltözöt és külön betűket kapnak a plakátokon, szóval: a derék Waldmann mindenképpen gondoskodni fog róla, hogy a színészegyesület tagjait színészeknek, színművészeknek nézzék, ne pedig a Lázár-utca sarkán székelő artistáknak.

Annyi koncesszió a Nemzeti Kaszinó igazgatóságát is meglágyítaná, hát még a színészegyesület tanácsát, mely most azzal foglalkozik, hogy a nagy színésznyomorral való tekintettel a tagdíjakkal hátralékos direktorok boltját becsukassa, nehogy szerződés nélkül szükölködő színészekben hiányosság legyen. Meglágyult biz a tettes tanács és ugyanazok, akik néhány évvel ezelőtt szörnyűködve nyilvánítottak párbajképtelennek egy tagot, mivel rajtakapták a bretlizésen, most melegen sikra szállanak a bretli-szabadság mellett, persze a magyarosítás szent nevében.

Engem ez a kérdés nagyon érdekel s a liberális fordulatnak rendkívül mód örülök. Liberálisnak csak azért csufolom a színésztanácsot, mivel olyan furcsa protektori hangon és olyan mélységes leereszkedéssel teljesíti a Waldmann ur kérését. Ez a liberális pose nagyon illik egy Kaszinónak, nem pedig egy praktikus testületnek, mely,

bármely költői legyen is tagjainak foglalkozása, az érdekei kezelése dolgában kell, hogy csak olyan prózai legyen, mint akár a hentesek és mészárosok ipartestülete. Azonfelül, kedves színművész urak, legyünk őszinték: önök nem liberálisabbak, hanem — keleti hasonlattal élve — önöket tapossa a fekete ökör. Waldmann. ur épen jókor kérte önöktől azt, amit önök akartak Waldmann urtól kérni. Mert a dolgok rendje szerint nincs a színész tul-
 produkciónak más orvossága, mint a bretli. Ha lenézik is, ha irtóznak is tőle, mégis csak csábitó, mert meg lehet rajta élni. Ha a foglalkozás nélküli színészek új társulatok szervezését követelik, ez örütség; ha ezek a szegény emberek éhen halnak: szomorú dolog és senki sem kívánja. Favágáshoz, harisnyakötéshez nem értenek, képviselőnek nem választották meg a férfiakat, férjhez nem mehetnek a kisasszonyai, mi más marad meg szegények számára, mint a megmagyarosítandó bretli?

És rá kell lépniök és kuplézniök, táncolniök kell rajta nem is bevégzett cselekményű kisebb darabokban, nem is felfüggesztett dohányzó szabadság mellett, hanem variété-szerűen, mint Misi Gizi, vagy Herr Augenstein, Füslein és Göslein, mert a színművészetnek is első parancsa és ultima rációja: enni muszáj! Nemcsak annak a néhány embernek, akikre Waldmann urnak szüksége van; hanem akiknek színpad híján szükségük van a bretlire Preszburgtól kezdve Schäszburgig.

Nem hell hozzá sem a berlini Wintergarten, sem a genfi Kurhaus, sem Kopácsy. Juliska, sem Pálmai Ilka. A nyomor nem szorul argumentumra és a muszájnak nem kell precedens. S a színész-egyesület urai minden gène nélkül lehetnek őszinték: itt sem a bretliről, sem a féltett magyar erkölcsről, sem a magyar nyelv missziójáról nincsen szó, itt arról van szó, hogy néhány tucat színész a képességeivel munkához és kenyérhez jusson, az egyesület pedig kötelességét teljesítve, egy óriási terhétől szabaduljon.

Persze, ehhez a nyers őszinteséghez nemcsak bajtársaik bajait érző színészek kellene, hanem egyszerű bohémek is, akik nem akarnak hivatalból urak lenni. A vonalat a színpad és a bretli között ugyanis nem a két mesterség különfélesége vonta, hanem a két mesterséget űzők közötti rangkülönbség. A bretlis ember egyén, a színész pedig ur. Igaz, a bretlis nem tud szint játszani, de az is igaz, hogy Ujházi Ede, mint igazi művész-ember, visszariadt a tulajdon ötletétől, mely arra a vállalkozásra akarta csábitani, hogy Grün urral fölvegye a versenyt a Kalabrias-parti-ban. Érezte, hogy aki Shylockot klasszikusan tudja játszani, még nincs klasszifikálva a Grün ur művészetére. Ezt a mesterséget is meg kell tanulni és a színész urak nagyon rosszul fognak járni, ha nem komoly ambícióval, hanem pökhendin, félvállról lépnek a bretlire. Az is igaz, hogy a variété csillagait nem rakják a kirakatba, nem is hívják meg az athléta-bálra, de amikor korog a gyomor, muszáj-e kirakatra és athléta-bálra gondolni?

A diplomás ügyvéd pályázik irnoki állomásra, ismerék okleveles tanítót, aki fölcsapott hordárnak, orvosok a politikai hivatalban napidijasoknak, írók fölcsapnak hirdalapíróknak, milliomosok börzeágenseknek. Kerek e világon az

embereknek meg van a joguk arra, hogy ha nem élhetnek úgy, ahogy akarnak, élhessenek legalább úgy, ahogy muszáj. Éppen csak a színész ütötte a mellét s a színpadra mutatott: itt akarok élni, itt fogok élni. S ha a lába alatt fogy a deszka, akkor nem jut eszébe, hogy hátha akad másutt egy darab kenyér, hanem összeáll szerződésnélkülinek a bajtársaival, resolucziókat hoz és szubvencziót kér.

Ha megélhetne így, joga volna hozzá, de ha napról-napra sulyosabb lesz a nyomor, akkor nincs joga ragaszkodni a kaszinó-szabályokhoz, hanem menjen a bretlire. A kollégái pedig, akiknek igazi deszka jutott és dohányzási tilalom, ne nézzék le, mert helyet is cserélhetnek.

Amíg a színészegyesület válságát olvastam, élembe toltult egy zsiros képű, fekete ember daczos és duhaj alakja. Csikós ruhában rázza a kezét a füle mellett s kieresztvén tüneményes baritonját, valóságos barázdákat vág vele a vágni való szivarfüstbe. Veress Sándor, a m. kir. operaház volt tagja, az isten éltesse. Nem kellett neki a nyugdíjegyesület engedélye, mert négy (vagy nem tudom hány) gyereke van, akiknek kenyeret és becsületes nevelést kell adni. S szivarfüstben, lump emberek gyönyörűségére, ez az ember évek óta bretliskedik s isten uccse, nincs igaz ember az országban, aki kevesebbre becsülné azért, amiért az istenadta hangja után él meg s nem a pajtásaival irat magának alá váltókat.

Simplex.

Egy modern irástudó Jeruzsálemben.

(Angolból.)

Irta: I. ZANGWILL.

I.

Jeruzsálem falain kívül, az Olajfák hegyére vezető elhagyatott uton, honnan belátni a szent város templomait és minaretjeit, nemkülönben Omár mecsetjét, mely ott hivalog a Salamon temploma mellett, az elhagyatott fekete sziklák közt egy arab-zsidó gyarmat gunnyaszt, mely Yememből szakadt oda.

Barlanglakó, visszataszító alakok ugyan, sötét arccal, szénfekete tincsekkel és sóvár szemekkel, de azért van közös költségen tartott zsinagógájuk. Igaz, hogy csak egy kis szoba, melyben a frigyszekrényen kívül nincs semmi, még egy szék sem.

E szobában modern napjaink egy irástudója ült, Izrael legalázatosabb irástudója, kinek azonban megadatott a vízió adománya. Néhány vén könyvben lapozgatott, mely ott szanaszét hevert. Ez maradt meg abból a nagy dagályból, mely Izraelt ide-oda hányta.

Ahogy ráhajolt a misztikus *Zoharra* (a XIII. század e klasszikus kabbalisztikájára, melyet egy spanyol zsidó öltöztetett át khald nyelvre s egyengette vele a török messiásnak, Szabbatai Zevinek az utját), egy kis gyereket hoztak hozzá.

Az apja tartotta a karjai közt. A gyerek szakasztott apja volt miniatűr kiadásban, arasznyi keshedt kaftánban s apró szénfekete fürtök lógtak a fekete kis sípkája alól. Az irástudó megszánta a testi hibája miatt s nagyobb baksist adott neki a szokottnál.

Mert a kis gyerekek hat ujjá volt a jobb kezén, melyet nagy félénken ököre szoritott, de az apja erővel kiegyenesítette, hogy csak mutassa.

A gyerekek erre megeredt a hangja s keservesen sirni kezdett.

Az azután való napokban pedig, mikor az írástudó elmerengett Jeruzsálem sorsa fölött, nem arról gondolkozott, amiről szeretett volna. Nem a prófétákról, nem az angyalokról, nem is a keresztesvitézokról, mert örökké ennek a hat-ujju kis zsidógyerekeknek a sirása csengett a fülében, kit az emberiség történelmének hullámai odasodortak a fekete sziklákra, az Olajfák hegyének tövébe.

II.

Jeruzsálem, három nagy vallásnak a zarándokló helye, a legszentségtelenebb város az ég alatt.

»Mert Zionból fog elmenni a világra a Törvény és az Ur szava Jeruzsálemből.« Csakugyan el is ment, gondolá magában az írástudó s Jeruzsálemben nem maradt más, mint a vallás hullája felett marakodó szekták.

Bizony nem prófétái központ ez a Zion, nem az, még Izrael számára sem, hanem sivár, stereotyp tevékenysége átkozódó rabbiknak s elrémitő nyomor, mely ott vonaglik a söpredéktől hemzsegő, kopár utcákon. Az új életnek félénken próbálkozó gerjedelme, ifju Izraelnek az a borongó vágya, hogy új életre keljen Palesztina falajával együtt, a bevándorolt ábrándozóknak főnhéjazó patriotizmusa és fajbüszkesége mindekkoráig nem volt képes fölrázni a szent tudományok és esőért való imádságok lethargiájából. Nem élni mennek az emberek ebbe a városba, hanem meghalni.

Atkozott ez a város, melyet megnyergeltek s nyomorba döntöttek a papok; hol koldusok tolonganak az oltárok körül s bélpoklosok fetrengenek Zion kapuja előtt. Mindazonáltal végtelenül pathetikus és romantikus ez a hely. Az a központ, hol összefutottak az ó-kori és középkori történelemnek nagy számai, most pedig a modern történelemmel lüktet együtt a táviró számai által. Legtöbb pathos van benne a multból és legtöbb könnyet ontanak benne a jelenben; szimboluma nemcsak Kírisztus tragédiájának, hanem az ő népének is; de sőt szimboluma a nagy világ-tragédiának.

III.

Husvét előestéjén az írástudó odaállt annak a szines csoportnak a széléhez, mely vad kesergéssel verte a templom falának titáni töredékeit, egyetlen maradványát Izrael nemzeti dicsőségének. A hisztérikus, siránkozó tömegnek morajló hulláma neki-nekiütődött a rengeteg kőkoczkáknak, melyeket még Salamon király munkásai fejtettek s nemzedékek csókja surolt simára. Tizenennyolcz százada, hogy elveszett a haza s ez a hajthatatlan, nyakas faj még mindig reménykedik.

»Jövel, jövel ó Megváltója Zionnak!«

S a bus tömeg közül egy vörös bársonyruhas fenséges alak fordítja a fejét az írástudó felé. Karjait kitarja s végtelen szeretettel mondja:

»Salom Aleichem!«

Az írástudó megrendül, mert ime, a fenséges alak Jézus volt.

IV.

Azért kereste föl a Siralmak falát, hogy résztvegyen a testvérei keservében? Mert a Szent Sir templomában az írástudó nem találta őt.

V.

Az írástudó titokban lopózkodott oda, mert zsidó a szent helynek még csarnokába sem tehetette be a lábát. Mikor legelőször nyíltan megpróbálta, visszalökdösték az

udvar szük bejáratát őrző török katonák. »Ráh! Emshi!« — ordítottak rá durván s az írástudót, ki elég meggondolatlan volt, ellenszegülni, erőszakkal távolították el. Barátai biztatták, hogy ez volt a szerencséje, mert ha a görög-keleti egyház fanatikusai észreveszik vala, akkor ott hagyja a fogát egy kisebbszerű keresztesháboruban. S mikor keresztülvágta magát a tömegen, hogy meghuzódjék egy erkély alatti fülkében, érezte, hogy egy vad roham csakugyan széttaposta volna.

VI.

A szentélyben, az esetlen templom tömjénillattal terhes félhomályában, melyet ezer ezüst függőlámpának a fénye pontozott ki, mindenféle rendű és rangu, nemzeti-ségű és fajú tömeg hullámozott, palmaággal a kezében. Együtt gomolygott a drága öltözetű gazdag és a rongyos koldus, az egészséges és a béna; Keletnek csillogó színeit fehér asszonyi köpenyek enyhítették vagy orosz muzsikok, pórnök kopott ruhái tompították és török katonák piros fezei tarkították, kik tiszteletlen közönnyel tartották fönn a rendet a kereszténység féltékeny tolongásában, melynek egymással versengő kápolnáit ott sorakoznak a Krisztus sirja fölé épült ragyogó, kivilágított rotunda körül. Mák-szemnyi üres hely sincs a Golgothának ez árnyékában, folytonosan ide-oda hullámozik az emberi áradat, melynek morajából zokogás és civakodás hallatszik ki. Azután beszűrődik azokba a mindenféle koru és stílu kápolnába és templomokba, melyek vagy sziklákon épültek, vagy be vannak vájva nyirkos barlangokba, hol az örmény, szír, kopt, latin, görög, abesszyniai templomok mérhetetlen kincseket rejtenek magukban. A rotunda morájához hozzájárul é külön sanctuariumok zaja, diszruhái és szertartásaik külön pompájának hangulata s a terhes atmoszférában vergődő elragadtatás, ima és misztikus csöngetyű-hang. Ez a moraj megveszi mind a harminczhét szent helyet, beszívárog magába a szentek szentébe, azon érzéketlen márványlap felé, mely az öröklámpák ragyogó fényében a világ vágyakozásának célpontja. Azután elszéled a zajos udvarcsarnokba s beveszi magát az olvasó- és keresztárusok bódéiba, a koldusok és kalmárok kapzsi tömegébe.

Csodálatos, hogy ez örületes tolongásban és forgatagban is utat tudtak nyitni az egyedül orthodox egyház szemképrázató processziójának, mely ragyogva kigyózott ide-oda, láthatatlan énekes-fiuk szelid éneke mellett, egy magasra föltartott olajág után. Hetven pap jött virágos damasztban, palmaágakkal és füstölökkel, azután tiszta zöldbe öltözött gyermekek, kik szent jelenetekkel telehimezett selyem zászlókat lengettek; diakonok által kísért archimandriták, kezükben a szimbolikus háromágu gyertya-tartóval; mitrás püspökök, végül pedig jött a legpompásabb alak, maga a pásztorbotos pátriarka s a templom sarkában lévő kicsiny kopt kápolna felé tartott, mialatt papjai feléje lengették a tömjénfüstölőket. Gondosan kidolgozott rituálé, melyet egy idegen faj fejlesztett ki lassanként a názárethi Jézus egyszerű életéből és tanításából.

»Ó Jézus, testvérem Izraelben, miért hogy egyedül csak azok vannak kizárva a te szentélyedből, akik legjobban meg tudnak téged érteni!«

VII.

Ezt gondolta az írástudó, mikor egy magasabb zárdának aránylag biztosabb csarnokából, hova még egy zsidó sem tette a lábát, lenézett az alatt csillogó gomolygó tömegre. Csak nem akart rá jönni a megfelelő lelki állapot. Meg volt zavarodva, s az a gondolat, hogy ahhoz az oly történelmi nevezetességű és annyira zsidó

oltárhoz csakis élete veszélyeztetésével közeledhetik, eszébe juttatta a középkori kereszténységnek türelmetlenségét és a ghetto sötét korszakát. Fantáziája ironikus víziót alkotott saját magából; látta, mint hajszolja, őt ez a forrongó tömeg, mint menekül végre a Templomba s mint rogy le holtan a Szent Sirra. Azután elgondolkozott azon a fojtó levegőn, mely tele van kigőzölgéssel, gyertyafüsttel és tömjénszaggal; eszébe jutott a piszok és inség városában fölfuvalkodott káprázatos látványosság, a mindezt lenéző muzulmán katonák sornala, a keresztény szekták kölcsönös gyűlölete s az, hogy ha valaha megalapítanak is itt az új Zsidóországot, ennek is kötelessége lenne e szektákat védelemben részesíteni. Mily groteszk dissonancia és viszály ez a Béke Fejedelmének sirja körül, mely különben maga is kétes hitelességű, nem is szólva a többi harminczhat élősi sanctuariumról!...

Azután elgondolta, hogy még az eddigiéknél is zajosabb jelenetek fordulnak elő a »görög tűznek« napján: mikor az eloltott lámpák okozta kietlen sötétségben, a Szent Sir barlangjának hasadékán keresztül, melynek homályában a pátriarka imádkozik egyedül, egyszerre csak egy égi tűznek a lángnyelve csap ki. Az isten minden évben ezzel bizonyítja a görög egyház kizárólagos igazságát és a Szent Sirhoz való jogát. A szegény mezitlábos zarándokok, kik szinte őrzöngenek elragadtatásukban, vadul tolonganak egymás hátán, hogy a tűznél meggyujthassák gyertyáikat és faklyáikat; a kikötőben horgonyzó hajó pedig gyorsan házasiét a szent tűzzel, hogy ezzel gyujtsák meg a lámpákat szent Oroszország templomaiban.

Elvonult előtte a marakodó szekták ősi tragikomédiájának hosszú sora. A görög egyház tévelygőnek tartja a római egyház hitét a kereszttség és az Urvacsoza dolgában, de egy a felfogása a protestáns egyházzal abban, hogy Szűz Máriához nem imádkozik. Különben pedig minden helytelen szövegolvasás elegendő arra, hogy újabbnál-újabb eretnekség támadjon.

VIII.

Az irástudó gyűlölte Palesztinát: a Jordánt, az Olajfák Hegyét, a szent bazárokat, az oltárok és színhelyek nemzetiség szerint megosztott szentségét, a próféta szövegekre és apokalyptikus magyarázatokra elvesztegetett meddő gyötrelmeket, a hülyék és filiszteusok szenteskedő imáinak mormolását. El szerette volna tiltani a bibliát egy-két évszázadra, míg az emberiség képes nem lesz friss értelemmel és igazi lelki haszonnal olvasni. Azt szerette volna, ha Krisztus feszítette volna meg a zsidókat s így meghiusította volna a világ megváltását. »Ó szerencsés Jézus, ki meghaltál anélkül, hogy előre láttad volna a keresztés-háborukat és az inkviziciót!«

IX.

Megzavarodik az emberiség iránt érzett roppant szájalom, mely keresztre van feszítve s a kereszt szárait a Tér és Idő alkotják. Szegény orosz zarándokok, kik mezitláb gyalogolják át a keményre fagyott síkságokat, kiket a szent hirnév délibábjá csalogat, kik az utak szélén szoktatok pihenőre térni, amelyből néha nem is ébredtek föl. És szálandó emberiség, mely az elhagyatott uton tévelyeg, mint Kelet vak koldusa, aki baksist könyörög a süket egektől, de melyeknek kietlen boltozata csak ezt az egy szót veri vissza: »máfi« — nincs semmi. Legalább mi takarjuk be a szegény életet emberszeretettel és szájalommal, isten e két helyettesítőjével e földön, hogy szeliden szenderegjen át az ismeretlen másvilágba.

X.

De addig is, míg a kereszténység e szegény életet a szeretet és szájalom mezével látja el, hadd éljen ragyogó illuzióiban mindaddig, míg ezeken keresztül nem tör a meztelen tény, a rideg való. Ne keressük, hogy e helyzetek igazak-e vagy csalókák, mert a mindent éltető lélek adja meg nekik az igazságukat. E kövek már csak azért is szentek, mert megszentelte őket a nemzedékek könyűje. Ha arcátlan csalás is a görögtűz, de igazi égi láng benne a hit. Jézus története is lehet hamisított, de megeszményítette az alapvető dolgokat, a szeretetet, a szájalmat, az önfeláldozást, a tisztaságot, az anyaságot. S ha isteni erő működik közre az emberiség történelmében, akkor az emberiség közös nagy illuziója is okvetlenül isteni. És ezen a világon, mely maga is csak illuzió, van-e igazság a jócselekedet igazságán kívül, melyet a természeti kiválás teremt meg, a szellemi világban, mely különböző az egyes fajok szerint s a szellem változó szükségletei szerint alakul?

XI.

Abszolút vallási igazság? Hát ilyen is lehetséges? Mintha csak azt mondanánk, hogy a germán igazabb, mint a francia s a görög alávalóbb az arabnál. A valóság olyan, mint a nyelvük: szavakat ad a faj legmélyebben lappangó ösztöneinek s valamint a nyelv, úgy a vallás is meghal, ha megszűnik fejlődni. Minden vallás adott még az emberi léleknek valami nagyot, hogy szeresse, hogy éljen vele, hogy meghaljon érte. S aki valaha derült kedélyvel szentelte magát valami nagy dolognak, annak vallása is volt, ha mindjárt a világ atheistának kiáltotta is ki. A legnagyobb szellemek nagy lelki nyugalommal engedik át a legfőbb kifejezéseket a legostobább embereknek.

Uj vallási kifejezésnek érkezett el az ideje, uj elnevezést kapnak az örök érzelmek, a modern kozmosznak megfelelőt. Uj vallás hajnala dereng, mely nem ellenkezik a tényekkel s nem fél a vizsgálódástól. És felnőhetnek a gyermekek anélkül, hogy ellenkezésbe kellene jönniök szüleikkel és multjukkal, anélkül, hogy szétfoszlanának a gyermekkor édes ábrándjai. Ez a vallás még az öregségben is megtart valamit az ifjúkori szenzációk üdeségéből s könnyforrása lesz az élet sivatagának.

A szeretetnek és igaz aspirációnak titokban munkálkodó, örökkévaló zsidó szelleme, a Szentlélek, mely úgy a zsidóságot, mint a kereszténységet megihlette s hasonlóképpen működött a mohamedánizmusban és protestantizmusban, keltse életre s alakítsa át azt az új tant, mely még dermedten pihen és idegen az emberiség fölfogására.

XII.

Ha igaz az evolúció, akkor micsoda titokzatos erő munkálkodik az életben a zsákmánya után leselkedő ördöghaltól a keresztényig, ki életét áldozza felebarátjáért minden jutalom reménye nélkül; a csupa gyomorból álló habarcsztól, az embrionális élettől a költőig, a zenészig a nagy gondolkodóig! Az átlag-emberiségnek földi része inkább reményre van alkotva, mint kétségbeesésre, ha meggondoljuk, hogy miből fejlődött. Ebben a munkálkodó környezetben az embernek tiszte egyesülni azzal a folyamattal, melynek jóság és szépség a célja.

XIII.

S az irástudóhoz szolozsma hangjai érkezének az igaz istenről, kinek neve Mult, Jelen és Jövő.

Krónika III.

Dalok a turfról.

1.

A meeting jó,
A meeting megy,
S a vége mindig,
Mindig egy.

A vége bős,
A vége bús,
A pénz, a pénz,
A pénz elűsz!

Nyár vagy tavasz,
Tavasz vagy ősz,
A vége bús,
A vége bős.

2.

Szeretem a turfot,
Télen, ősszel, nyáron...
Anyagi helyzetem,
Gyors föllendülését,
A lovaktól várom.

De hiába várom
Azt, amit fönt jelzek,
Hiába sóhajtom:
»Lendülj föl, lendülj föl,
Óh anyagi helyzet!«

A helyzet nem lendül,
A helyzet oly süket,
Fülét se mozdítja,
Sőt még a lovak sem
Mozdítják fülüket.

És én egyre várok,
Egy új Barbarossa,
Szakálam fehér már
S még most sem találtam
A megmentő odszra.

A tribün sarkában
Ülök, mint egy várrom,
Anyagi helyzetem
Gyors föllendülését
A lovaktól várom!

3.

Én a szemébe néztem,
Ő a szemembe nézett,
Ő maga volt a búbáj,
Én maga az enyészet.

Én kérdeztem: »Szeretsz-e,
Te gyönyörű, hideg szent?
Ő kérdezte: »Mit gondol,
Ki nyeri meg a versenyt?«

És egy huszárra nézett
Kaczerán és keményen...
És én csöndes lemondó
Hangon feleltem: »Én nem!«

4.

Mondd meg nekem
Tartal, te nagy,
Ki a zsokéék
Championja vagy,

Nem kellemes
A lónak ez,
Meglátod, hogy
Rossz vége lesz.

S a czél felé
Csak úgy repülsz:
A ló nyakára
Mínek ülsz?

Meglátod, hogy
Egy telivér
Majd megharagszik
Még ezer!

És egyszer
Kiméletlenül
Tartal, a te
Nyakadra ül.

5.

Állok a turfon,
Nézem a nőket,
Szépek a barnák'
Szépek a rótek,
Szépek a rótek.

Angyali arcok,
Angyali formák
S ah, úgy imádják
A papirformát,
A papirformát.

A ruha tarka
A ruha lebben,
Mennyi ígérlet
Van a szemekben,
Van a szemekben.

Sűrű sóhajban
Tör ki keservem
Ez az igazi
Eladó-verseny,
Eladó-verseny!

Incubus.

Ő felsége látogatása.

(Olaszból.)

Irta: ANTONIO FOGAZZARO.

1873. december 12-én délután két órakor a régensherceg ő felsége vadászatról tért vissza. B... gróf már várta s jó husz percig értekezett vele. Ő királyi felsége azután nyomban átment feleségének, Joséphine hercegnőnek a lakosztályába. Mikor a nála lévő két udvarhölgy meglátta ő felségét vadászruhában s komoly arcczal, tapintatosan visszavonult. A herceg azt kérdezte feleségétől, tudja-e, hogy H... szenátor a halálán van. Hogyne tudta volna, mikor az udvar napjában háromszor is tudakozódott a hogyléte felől.

— B... gróf azt akarja, hogy látogassam meg.

H... szenátort, a híres történetírót és filozófot mindenki a nemzet büszkeségének tekintette. Fiatal korában tüzes republikánus volt, szinte személyes ellensége a királynak, de később becsvágya a monarchisták táborába hajtotta. Mindazonáltal nem tagadta meg filozófiai és vallási elveit, melyeken Joséphine hercegnő annyira megbotráncokozott.

— Nem fogod meglátogatni — mondá a hercegnő.

Ő királyi felsége haragosan mondá, hogy bizony meglátogatja. Valójában pedig nem szívesen tette s csak a minisztere rábeszélésének engedett. Nem tudta fölfogni H... szellemi nagyságát, hivalgó atheizmusa nagyon ellenszenves volt előtte, elhunyt felséges atyja ellen elkövetett sértéseit pedig még azután sem tudta megbocsátani, hogy a filozóf a monarchiára esküdt.

De ő királyi felsége nagyon gyöngé ember volt s nem tudott ellenállni a minisztere kérésének, aki azt mondta, hogy ha nem látogatja meg a haldoklót, ez tisztára a papok befolyása. Hihetetlen, de tény, hogy ezt a látogatást a haldokló barátai és tanítványai készítették

elő. A herceg dühös volt saját magára a gyöngeségeért, boszankodott a feleségére, kinek ajkain mintha a saját lelkiismerete szólalt volna meg s mégis abban a reményben ment át a feleségéhez, hogy ez majd ellenzi a szándékát. A hercegnőnél úgy beszélt, hogy a sérelmek megbocsátása keresztényi cselekedet s egy jó feleségnek méltányolnia kellene azt, hogy mily kényes az ő helyzete a miniszter és a közönség előtt. A hercegnő izgatottan válaszolt, mondván, hogy bezzeg nem erőltetné meg magát ő fensége, ha a feleségének kedvencz írójáról, X...-ról lenne szó.

— Mert az lángész — mondá a herceg — s azt maga az isten fogja meglátogatni a halálos ágyán. De H... szenátornak elég leszek én is.

S tüstént szárnysegédjét menesztette H... házához, hogy ő királyi fensége látogatását négy órára bejelentse.

Mikor Joséphine hercegnő egyedül maradt, nyomban a székesegyház egyik kanonokját hívatta, ki nemcsak az ő külön gyóntatója, de általában titkos tanácsadója volt minden oly bonyolult lelkiismeretbeli ügyben, melyben nem akart az udvari káplánhoz fordulni tanácsért.

Azt szerette volna tudni, hogy az egyházi hatóság megkísérelt-e valamit H...-nál, ki fiatal korában hívó katolikus, mi több, egy püspöknek a benső barátja volt. A kanonok azt felelte, hogy a Kuria megpróbálkozott, de eredmény nélkül. Mert a haldoklót annyira őrizték, hogy hozzá se lehetett férni.

A hercegnő fölháborodott ezen a lanyhaságon. A kanonok, kit kissé sértett a dolog, elárulta ő fenségének, hogy az érsek és a Kuria tudtán kívül a mult este az ápolónő beleegyezésével egy pap bejuthatott a beteghez. A hercegnő tapsolt örömeiben. S ki volt az a pap?

Talán a kanonok?... Nem, hanem egy kolduló barát, egy korlátolt eszü, de lelkes szent ember, aki mindenben csodát lát. Ő fensége nem igen volt megelégedve ezzel a választással, de aztán belenyugodott, mondván, hogy minden egyszerű eszköz jó az Ur kezében.

H... házában nagy tömeg sürgött-forgott, akárcsak egy csődöt mondott herceg palotájában, akinek mindenét elárverezik. A lakás tele volt kérkedő emberekkel, akik magukat mutogatni mentek oda, vagy a nagy férfitu hogyléte felől tudakozódtak, akinek *egy* barátja volt a püspöki karban, de annál több a laikus söpredék közt. Nagyobbára még az ifju forradalmárnak barátai, akik abban a mértékben ragaszkodtak hozzá, amelyben a vagyona növekedett. Ezekből a kullancsoktól a szenátor sohasem tudott megszabadulni.

A haldokló szobájában és szalonjában maga a táborkar ütötte föl hadiszállását, vagyis a legerőszakosabbak, legengesztelhetlenebbek, egyszóval az atheizmus bigotjai. A szenátor félenk kis családját, mely nővéréből és sógorából állt, szinte erőszakosan távolították el s a szenátort személyes tulajdonukba vették. A kormány által küldött orvos helyett radikális érzületű orvost hoztattak s szigoruan megtiltották, hogy papot vagy apácát bocsássonak hozzá.

Ők vették át s nyitották föl a táviratokat, ők adták ki az orvosi jelentéseket, végre ők gyujtottak tüzet a hatalmas kandallóban s fogyasztották H... portóját, mazsoláját és cognacját. Néhányan rá is akartak gyujtani, de a többség lehurrogta. Annyira beleélték magukat a szerepükbe, hogy mikor tudakozódni jöttek a nagy férfitu után, így felelték: »hál' isten, ma reggel jobban érezzük magunkat... ma este rosszabbul vagyunk... Csakhogy azt nem mondták: bizony, meg fogunk halni.

H...-nak agylágyulása volt s csak néha-néha voltak világos pillanatai. Csak olyankor ocsudott föl, mikor azt mondták neki, hogy az udvar és az állami főméltóságok tudakozódnak a hogyléte felől; előkelő személyektől érkeztek táviratok, vagy hogy az újságok hasábszámra

foglalkoznak az állapotával. Ilyenkor az öreg szenátor ellágyulva rebegé: ah az udvar... ah a szenátus... ah a kamara...

Egyébként pedig folytonosan nyögött. Mikor hivatalos küldött érkezett, akkor az a »barát«, ki a cognacos üvegeknek szokta kitekerni a nyakát, vagy másképp »intézkedett« a lakásban, legalább is kétakkorát nőtt. Néhány dáma is ellátogatott oda s majd összekaptak azon a nagy tisztességen, hogy ki adjon be néhány jégdarabot a szenátornak. Éjjel felé azonban mindenki elpárolgott s a beteg mellett csak a vén betegápolónő maradt.

A beteg »barátai« pressziót gyakoroltak a képviselők által a miniszterelnökre, hogy eszközölje ki a régensherceg látogatását, ami sikerült is nekik, mint föntebb láttuk. Pár percczel három előtt egy szárnysegéd jelentette H... nővérenek és sógorának, hogy ő királyi fensége négy órakor meglátogatja. Barátai erről nyomban értesítették is a beteget s természetesen ledisputálták előtte a látogatás szomorú jelentőségét. H... azonban már nem reagált semmire s csak a hiúsága lobbant föl még egyszer, utoljára. »Ah a herceg...« rebegé fölragyogó szemmel.

Ő királyi fenségének már az nem tetszett, hogy három-négy »barát« várta a kapualjban. Gyorsan fölhaldt a lépcsőkön s azt akarta, hogy a rokonok vezessék be a beteghez. Ők is vezették, de utánuk törtettek a barátok is, úgy, hogy a betegszoba csakhamar megtelt. A herceg odament az ágyhoz s a halálos szenderbe merült beteg fölé hajolt.

— Nem ismer rám, kedves szenátor? — kérdezte ő királyi fensége. — Adalbert vagyok s bátorítani jöttem önt, aki annyit munkálkodott házunk s az ország dicsőségére... Köszönöm. Én és a nép reméljük, hogy nem sokára fölgyógyul s folytatni fogja munkálkodását.

A herceg elhallgatott, egy ideig a beteg fölé volt hajolva, azután megfordult s halkán mondá:

— Azt hiszem, nem értette meg.

H... nővére zokogva mondott köszönetet. A »barátok« egyike ünnepélyesen megszólalt: »A nemzet és az utókor meg fogják érteni...« A herceg oda se hederített, hanem azzal bucsuzott el a családtól, hogy majd akkor jön el ismét, ha a beteg talán megismeri. Mikor a szalonon áthaladt, egy kopott, nagyszakállu alak ezt kiáltotta feléje: »Fenséged ma oly cselekedetet művelt, mely...«

De ő királyi fenségét nagyon untatta már ez a kompánia. Háta fordított s eltávozott.

Este felé az orvosok javulást konstataáltak s abban reménykedtek, hogy az éjszaka minden baj nélkül fog elmúlni. A szenátor magához kezdett térni. Kilencz óra felé azt kérdezte az orvostól, hogy meg fogja-e látogatni a király.

Királyt mondott *régens* helyett s ez nagyon megbocsátható volt az élet e kritikus pillanatában, mikor az ember a dolgoknak inkább lényegét, mint külsőségét mérlegeli.

Azt felelték, hogy talán a herceg...

— A király! a király!

Minden áron királyt szeretett volna látni az ágya mellett. Azt mondták neki, hogy a király itt is volt, de éppen aludt, s ő fensége...

— Ő felsége... — zsörtölődött a beteg.

... Igen, ő felsége megígérte, hogy okvetlenül eljön. Éjjel után minden elcsendesült a lakásban s a család nyugovóra tért. A két »barát«, akin volt a virrasztás sora, az igazak álmát aludta egy-egy nagy karos-székben a szalon kandallója mellett. A lámpát letették a földre, egy másik karosszék mögé, hogy ne bántsa a szemüket.

A vén ápolónő ott ült az ágy mellett s figyelmesen vizsgálta a beteget. Szemei le voltak hunyva s szabályo-

san lélekzett. Az asszony nagy szürke kendőt kerített a nyakára, lábujjhegyen kiosont a szalonból s eltűnt. Öt perc múlva visszatért, de lépése nehezkesebb, lassubb, óvatosabb volt, mint aki nem ismerős a helylyel... Bele-
ütődött egy asztalba s pár pillanatra megállt.

A zajra a kandalló felé meredő négy láb meg sem mozdult. Erre az ápolónő bement a betegszobába, hol még sötétebb volt. Csak egy kis éjjeli lámpa égett az ágy függönyei mögött. Körülnézett, mintha meg akart volna ismerkedni a helylyel, pár perczig az alvó beteget vizsgálta, azután ájtatosan imádkozott. Tíz-tizenkét perc múlva a haldokló nagyot sóhajtott. Az ápolónő erre föléje hajolt s megszólította:

— Szenátor! Szenátor!

H... fölnyitotta a szemeit s a hang felé fordult.

— Látogató jött szenátor, látogató.

— Ő felsége? — tagoló a haldokló. — Ő felsége?

S föl akart kelni.

— Az, az — mondá az ápolónő átszellemülten.

A szenátor bágyadt szeme megcsillant s halkán rebegette:

— A király? A király?

— Az isten! — mondá a pap.

S ledobván magáról az ápolónő, nagykendőjét, elragadtatva hadonászott a keresztel.

— Ő mennyei felsége, a nagy, a hatalmas, az irgalmas isten szólítja önt s várja tárt karokkal. Isten küld engemet, az ő miniszterét.

Az *isten* szóra az ágytakaró mozogni kezdett, mintha a haldoklót görcsök rángatták volna. A *miniszter* szóra pedig rekedten, fuldokolva szakította félbe. Azután a takaró elcsöndesedett.

A pap megrettenve nézett H...-ra.

A szenátor meghalt.

Az *isten* szó pár pillanat alatt megölte s ez némi reménynyel töltötte el a herczegnőt. A kanonok azonban nem mer nyilatkozni. Nem tudja, hogy a szerencsétlen, együgyü kolduló barát az irgalomnak, a haragnak, vagy az igazságnak az eszköze volt-e az Úr kezében.

INNEN-ONNAN.

× **Az eredmény.** Megvolt az első tiszta választás, hála Istennek nem dolgozott se a presszio, se az erőszak, se a pénz, se a zsandárszurony, legalább nem úgy, hogy a maga bélyegét általában odaforrasztotta volna a küzdelem homlokára, tüzes volt a csata, elkeseredett, sokszor lángoló és néhány helyen véres is, de tiszta volt és a polgárok, ahol megcselekedték szabad elhatározásukból verték be egymás fejét. Szóval: megvolt az első tiszta választás és a pártok sirva néznek a csatamezőre. Csupa bukás és szinte semmi győzelem. Az ember első impressziója az, hogy ebben a harcban csak legyőzöttek vannak. Az elv győzött, de a képviselők megbuktak. Tisza Kálmán Nagyváradon elbukatta Barabás Béla meg a nagytrafik. Apponyi Albertet, akit az utolsó nem tiszta választáson nagy többséggel küldtek a parlamentbe, most szerény negyven főnyi többség mentette meg a képviselőháznak, az Ugron-töredék nem tudott párti rangra emelkedni most sem, a néppárt hetven »biztos« mandátumának a felét se voltak hajlandók kiállítani a választók, a kormánypárt ezentul kevesebb paddal is beéri anélkül, hogy az »árnyalatok« megfogytak volna, ellenben idegen színek alatt bevitörházik a Sándor-utczába egy csapat nemzetiségi ur: a jó Isten tudja, melyik ér többet, ha felülről jön a nyomás, vagy ha alulról? Vajjon mi lehet a véleménye — Polónyi Géának?

** **A főváros képviselői.** Nyolcz embert küldött eddig Budapest a parlamentbe s ha a tűz, mely megválasztásukat övezte, zománczot is hozott nevükre, a főváros meg lehet elégedve bizalma letéteményeseivel. Persze, van név, amely rég kiállta a fűzpróbát s a körülötte lobogó láng inkább csak a görögtűz szerepét játszotta: veszélytelen volt s amellet apoteózis-szerű. Ilyen a Darányi Ignác neve, amely a főváros összes képviselőinek élére kívánczik. Nem kisebb tisztelet övezi Podmaniczky Frigyes báró ősz fejét s bár némi küzdelem után győzte le egykori honvédtársát, Madarász Józsefet, az ő küzdelme már nem volt oly könnyű, mint Darányié. (Valószínűleg azért, mert a végrehajtó-bizottság, mint az idősebb képviselőt, Madarász Józsefet pártolta.) Még erősebb harcra volt Falk Miksának, aki valóban igen elmés ember lehet, hogy csupa olyan sikerült élczet farag, amelyet soká nem felednek el neki. Az ő szavazataiból sokat fogyasztott el Artois gróf. Az ó-budai kerület kipróbált harczost kapott Vészi Józsefben, aki a multban okulván rajta, mily kellemetlen Ó-Budán megbukni, ezuttal óvatosabban ment küzdelembe. A két szomszéd kerület, az ötödik és hatodik új emberekkel jön a Házba. Sándor Pál és Vázsonyi Vilmos szereplése általában várakozással néz mindenki. Mind a kettő temperamentumos és fiatal ember, telve erővel és akarattal, amelynek országos kifejeződésére kíváncsiak vagyunk. Speciálisan Vázsonyira mondják, hogy zsebében viszi azt a pontot, amelyből a világot sarkaikból kifordítja, de lehet, hogy még a lőport is feltalálja. A nyolczadik kerületben Berzeviczy Albert, a hetedikben Morzsányi Károly lettek a képviselők, a kilencedik kerületben pedig, köztudomás szerint, pótválasztás lesz.

* * *

= **Tisza Kálmán bukása.** Nagyváradon történt, hogy egy fiákker, amelyen három Tisza-párti szavazó ült, elrobogott a választási helyiség épülete előtt és nem állt meg a kapunál. A bent ülők rákiáltottak a kocsisra:

1 — Hé, hát hova, visz bennünket!?

A kocsis rántott egyet a gyeplőn, visszafordult és ártatlan arczczal mondotta:

2 — Azt hittem, az urak is a Félix-fürdőbe igyekeznek, ott vannak a többi pártjukbeliek is.

... Így bukott meg Tisza Kálmán Nagyváradon. Nem azért, mert nem vállalt volna mandátumot, hanem azért, mert nem kapott. A derék váradiak úgy találták, hogy a generális nem jó közlegénynek. Generálisnak persze jó volt, de a volt generálisra, mint a voltra általában nem ad a nagyváradi. Ha közlegény, legyen csakugyan közlegény, amint hogy például Barabás Bélára, akármilyen derék és ügyes legény, senki se fogja rá, hogy a közlegényi uniformisa alatt (incognito) különb charge lappang. Megérdemli a bizalmat, mert nála nem kell tartani attól, hogy miniszterelnök lesz belőle.

* * *

† **Jaj de jó!** — vagyis: hála istennek jobban van a pápa. Ez lehetne a czime egy igen vastag kötetnek, amelybe már ideje volna, hogy összegyűjtsék a XIII. Leo pápáról szóló anekdotákat. Érdekes sajátságuk van ezeknek az anekdotáknak. Mindig olyankor látnak napvilágot a lapokban, amikor előző nap hire járt, hogy a szentatya rosszul érzi magát. Ilyenkor nem azt írják a lapok, hogy a pápa jobban van, hanem azt, hogy rosszul se volt, sőt annyira egészséges, hogy tegnap a következő pompás kis história esett meg vele — és itt jön egyike ama kis tréfáknak, amelyek gyűjtőcímeül a *Jaj de jó!* — vagyis: hála istennek jobban van a pápa címet ajánlanám. Már régóta kísérik figyelemmel a pápa egészségi állapotát; annyi bizonyos, hogy sokszor gyöngékedett, de

»pompás történetke« nélkül még sohse gyógyult meg. Éppen ezért arra kell következtetnem, hogy Lapponi és Mazzoni urak, a pápa világszerte ismert orvosai amellet, hogy jó doktorok, kiváló humoristák is, akik a nagyvilág számára megcsinálják a vidám történetkéket. Az ő konziliumjaikat így képzelem:

Lapponi: Olvasta? A Corriere della Sera azt írja, hogy a szentatyja beteg.

Mazzoni: Még csak ez kellett. Most megint vicczen törjem a fejem! A mult héten háromszor, ezen a héten már másodszer! Nem birom tovább! Mentsenek fel az állasomtól és hívják meg a helyemre Bissont vagy Courtelinet, vagy Mark Twaint... én nem birom...

Lapponi: Ne keseredjék el kolléga. Hisz mindössze csak egy kis kerti jelenetről van szó... A Corriere szerint a szentatyának nem szabad kimozdulnia a szobából. Hát csak éppen egy olyan történetke szükséges, amelyben ennek a czáfolata befoglaltatik.

Mazzoni (gondterhelten): Jó. Üljön le. Irja. »A szentatyja tegnap reggel, midőn rendes sétáját végezte a Vatikán kertjében... kertjében, megvan? Jó. Midőn rendes sétáját végezte a Vatikán kertjében... elébe toppant egy öreg anyóka és így szólt hozzá: »Ön a pápa?«

Lapponi: Ejnye... azt hiszem, ezt már irtuk egyszer...

Mazzoni: Akkor meghülés ellen irtuk. Most a lábfájási gyanu ellen írjuk. Irja csak tovább. »A pápa mosolyogva felelt: »Igen, jó asszony, én vagyok a pápa.« »Nos — jegyezte meg az egyszerű anyóka — ha ön a híres, a hatalmas, a csalhatatlan pápa, az egyház világi feje, akkor ön fel tud mászni erre a fára.« Azzal egy magas körtefára mutatott...

Lapponi: Most az jön: »Nosza a pápa se volt rest...«

Mazzoni: Eltalálta. Irja: »Nosza a pápa se volt rest, odasiertet a fához s rátette a lábát a legalsó ágra.« »Hopp — kiáltott az anyóka — megnyertem a fogadást! Ne is mászszék tovább. Csak arra mifelénk Carpinetóban mindenki azt mondta, hogy már gyöngye a lába. Megyek haza és elmondom, hogy ebből egy szó se igaz.« — Azzal kezét csókolt a pápának, aki a jóhumoru anyókat gazdagon ajándékozta meg.« — Jó lesz?

Lapponi: Jó. No látja, hogy birta!

Mazzoni (egy székre rögy): De meddig birom? Meddig birom?

× **Meglepetések.** Tisza Kálmán megbukott Nagyváradon és Radocza János megbukott a Terézvárosban és az emberek nincsenek vele tisztában, melyik is a nagyobb szenzáció. Ha a sorokat olvassuk össze, amelyek a két esetről a lapokban megjelentek, az jön ki, hogy a Radocza István bukása a fontosabb, ámbár, ha az ember megerőlteti a gondolkodását mégis mintha úgy rémlenék, hogy Tisza Kálmán valamivel külömb egyéniség volna, mint Radocza Péter. Ez a két bukás a legkiválóbb jellemzése a meglepetések szenzációjának, amely nem az áldozatok értéke szerint kisebb, vagy nagyobb, hanem a szerint, milyenek tartotta a közhit az illető urak pozícióját nem a fórumon, hanem a kerületükben. Tisza Kálmán nem lett kisebb ember, mert megbuktatta egy nagytrafik és Radocza Pál nem lett Gladstonná, amiért a bukása elsőrangú szenzációvá emelkedett. A képviselőket az ország választja, a képviselőt a kerület: ez a magyarázata annak, hogy Morva-Szent-Jánoson Kubina Józsefet nagyobb embernek nézik, mint Nagyváradon Tisza Kálmánt. Független a trafiktól, az adóhivataltól, a klikktől, amely mellett vagy ellen a többség alakul. Ma a dolog még úgy áll Magyarországon, hogy a képviselő ne a Házban keresse a mandátumot, hanem a kerületben, mert nem minden kerület olyan ideálista, mint Jászberény, sokkal több, amelyik olyan reális, mint Nagyvárad. Olyan város, ahol nincs nagytrafik, nem engedheti meg magának azt a lukszust,

hogy Tisza Kálmán legyen a képviselője. Ilyen körülmények között mégis csakugyan szenzáció az, hogy a Terézvárosban megbukott Radocza N. Xavér, holott ő tudott szerezni ha kellett, trafikot.

× **Statisztikák.** A legtöbb gyönyörűségük a választásokból két passzió hiveinek van. Az *elsőeknek* és a statisztika amatőrjeinek. Elsők alatt ne azokat a képviselő urakat tessék érteni, akik elsőkül kapták meg a mandátumot. Ezek nem az elsősége pályáztak, hanem a mandátumra. Az első szavazókról van szó, azokról a derék fővárosi polgártársainkról, akik a választás napján már az előző este kelnek föl, hogy ők szabaduljanak meg először a meggyőződésük feszítő súlyától és egyuttal — bele is kerüljenek az ujságba. Ez a honorárium már kijár nekik a hagyománytól és mindenestre ideálisabb díjazás, mint azoké, akik bölcös számítással a választás végére tartogatják a voksukat, aminek a honoráriumát nem rotációson nyomják, de azért, szívesen olvassák. A műkedvelő statisztikusok az eredmény anyagán gyakorolják a kedvtelésüket, oszlopokban és táblázatokban mutatván ki, hányan vannak, akik bejöttek, hányan, akik kiestek, hányan, akik szerettek volna bejutni. Mennyi a leadott voksok összes száma, mennyi pártonként, kire hány szó esik a választottak, hány a kibukottak közül. Melyik volt a legkurtább, melyik a leghosszabb választás, hol szavaztak legkevesebben, hol a legtöbbben. Ki a legöregebb képviselő, ki a legfiatalabb, éveik száma egy összegben mennyi és egyenlő elosztás révén mekkora életkor jutna mindenkire. Kiszámítják a meggyőződés középfokát és mi lett volna, ha másként lett volna, mint ahogy lett. Mindez roppantul érdekes és senkinek se árt. Az igaz, hogy nem is használ.

* **Rusi.** Ha a Népszínháznak van egy Zsaszája, miért ne lehessen a Magyar Színháznak egy Rusija? Ennek következtében van is s a néző felvonások közt kellemesen szórakozhatik el annak kombinációján, a nevezett kisasszonynak (vagy urnak? nem is tudom) mikor van a nevenapja. Hir szerint a városligeti szinkör már most szerződöttetett jövő nyárra egy Pufit, a budai színház pedig egy Kárót. Bizonyos, hogy a nevek igen kedvesek és dehogyan is akarjuk az illető művésznők kedvét megrontani; viseljék tovább is egészséggel a czimüket s Pufit, Rusit meg Zsaszát az Isten éltessé a komika korának végső határáig. Hogy szemünkbe ötlött a Rusi név, onnét van, hogy éppen ma akadt kezünkbe egy lóversenyprogramm, amelyen végig a legszebb s részben komoly, részben történeti női nevek mosolyognak. Jeannie, Melba, Olga, Helena, Selló, Dragina, Hajnalka, Alesia, Rose, Dianella, Bellaria, Ida, Lucie, Alice stb. az egyes kanczák neve, mind jól nevelt és komoly állatka, puritán keresztnévvel és, ami turfon a fő: kítő formákkal. Furcsa név csak egy akad: Pumus. Valamennyi, mint halljuk, jól is tud futni az egy Pumus kivételével. Pumus ugyanis mint jó helyről értesülünk, jövő évre bucsut mond a versenypályának s nevére való tekintettel valami vidéki szinpadra akar szerződni.

* **Hogyan kell olvasni.** Az elmúlt választások egy jóízű anekdotáját szurjuk gombostűhegyre. Győrben történt: két jelölt volt, Hilberth Károly hentes majsztram és Szávay Gyula, a *Győri Hirlap* szerkesztője. Szávayék egyik hathatós választási érve az volt, hogy Hilberth uram, nemcsak hogy irni, de még csak olvasni sem tud, mely tekintetben az ő jelöltjük természetesen száz lóhosszal vezet. Erre Hilberthék

SZÍNHÁZ.

A Sasok.

(Vígjáték 3 felvonásban, írták Guthi Soma és Rákosi Viktor; a Nemzeti Színház péntek esti bemutatója.)

összehívták a polgárságot, hirdetvén, hogy a jelölt a róla terjesztett hírt nyilvánosan fogja megczáfolni. Persze temérdek ember gyűlt össze a sajátos látványosságra. Hilberth mester felállott a pódiumra és így szólt: »Azt írták és mondták rólam, hogy nem tudok olvasni. Nahát rögtön fogok olvasni« — s ezzel zsebébe nyult, kiszedte a bugyellárisát, kivett belőle egy szekéraljra való bankót és elkezdte őket olvasni félóraig, egy óráig, két óráig, tíz óráig. A nézők a pénztől és a produkciótól elkábultak és elhülve konstatálták, hogy Hilberth uram bizony kitűnően tud olvasni. Meg is választották követnek, mert ilyen szép bibliothékája még a Nemzeti Muzeumnak sincs.

× **Ügyetlen események.** Nemcsak az emberek, az események között is vannak élelmesek és élhetetlenek. Vannak események, amelyek érvényesíteni tudják magukat, vannak, amilyenek, mintha nem is volnának, szinte tudomást se vesznek róluk az emberek. Az a fő, hogy korának gyermeke legyen az esemény is, az ember is. Jól válassza meg a maga idejét és legyen tekintettel a színhelyre is. Távól legyen tőlem minden kegyetlenség, de például sehogy se tartom ügyes dolognak, ha valaki éppen akkor hal meg, mikor valami általánosabb szenzáció lázában ég a publikum: ha a megboldogult még oly derék ember volt is. Rendes polgári időkben hasábszámra járna ki neki a részvét, de ki törődik a halottal, mikor az elevenek voksolnak? A burok legendás küzdelme égő izgalomban tartotta a lelkeket télen-nyáron, de mit érne vele Dewett generális, ha például szerdán elfogta volna Pretóriában Kitschenert éppen akkor, amikor Mezei és Sándor Pál között nem volt nagyobb különbség, tiz szavazatnál? Mikor Chimay hercegné szívének füstösképű ifjával Budapesten járt, rendőri kordon vélt a közérdeklődéstől és a képes lapok vezérczikkekben méltatták a szőke hölgyet: a héten egy hercegné debütált az orfeum deszkáin és tizenöt sort kapott a rövid hírek között, alig többet, mint a kápolnástarjáni műkedvelő előadás. A német vámtarifa-tervezet méltatását az apróhirdetések közé szőritotta, a nagybaromi izgalmas választás és mikor egy szerecsen-utcai választó csütörtök reggel mohó izgatottsággal nyitván fel az újságját, első tekintete Dreyfus kapitány naplójának folytatására esett, dühösen ordított fel:

— Miért nem viszik már vissza az Ördögzigetre ezt az unalmas izraelitát!

* * * **A kínai csillagászati eszközök.** Még jól emlékszünk rá: Németország nekiindult Kinának, hogy kulturát csináljon. A haladás átplántálása azzal kezdődött, hogy a kínai csillag-dák évszázados instrumentumait, ujonnan felfedezett refraktorait s egyéb kincseket érő instrumentumokat összepakkolták és hazaküldték Németországba. Most aztán lehetett kulturát csinálni s a hun levelek metódusa szerint csinálták is mindaddig, míg szegény Csung herceg térdre nem rogyott s úgy kért bocsánatot, amiért oly kevés műveltsége volt. A germán harcosok tehát visszamentek hazájukba, szívöket felemelte az a tudat, hogy kulturát terjesztettek, ha kellett tömtek, ha kellett nyársaltak az emberekbe. Véget érven a háboru s Csung herceg alapoisan követvén meg az imperátort; Németország nagylelkűsége határozta el magát: levelet írt Kinába, hogy megint visszavihetik a csillagdájukat. De csodálatos válasz érkezett: a kínaiak azt felelték, hogy köszönik a csillagdat, maradjon csak Berlinben, nekik ugyan nem kell. S az obszervatorium ott maradt Berlinben. A kínaiak ugyanis, mint látszik, rövid idő alatt kitűnően megtanulták a németek terjesztette kulturát.

Mielőtt a fiatal Dumas valamely új társadalmi darabbal színpadra lépett, a darab eszméjét brochure-ökben, előszavakban és egyéb szellemi indulóházakban bemutatta, megforgatta s csak azután, hogy az utas iránt érdeklődni kezdtek, bocsátotta hódító útjára. Egyszerűbben: mikor a Dumas darabjai bemutatóra kerültek, a közönség már megbarátkozott tendenciájukkal, az eszme personifikálódott s a nézőteret a színpaddal a közös gondolkodás bűvös gyűrűje forrasztotta össze. Guthi Soma és Rákosi Viktor, akik a franciaiktól nem egy receptét vettek át, ebben is követték az ő példájukat. Guthi Soma törvényszéki karczolatokban, Rákosi Viktor az ugynevezett sipulusziadákban évek óta bizonyos tónust iparkodnak fejleszteni s kevesebb-több szerencsével e téren már annyit hordtak össze, hogy immáron elérték a Nemzeti Színház niveauját. Legalább abból, hogy az ország első színpada darabjukat előadta, azt kell következtetnünk, hogy a premissza ez, s nem akarjuk a tételt úgy felállítani, hogy a Nemzeti Színház esett volna idáig. Mert az a hang, melyen Guthi és Rákosi irnak, igen kedves a kisebb színházakban, ahol szívesen nézzük a pszichológiai varietét: a feje tetején járó logikát és a tüzet nyelő konzekvenciát, de a Nemzeti Színházban mégis kissé tarka ez a társaság, amelynek szellemessége az ugynevezett névhumorban (t. i. hogy valakit Dragulics Szvetozár vagy Majdfizet Pálnak, az ügyvédet Nyuzónak, az orvost Halálffynak nevezik) éri el tetőpontját s az asztaltársaságokban apothozisát. Ennek a niveauanak a megjelölése legfeljebb kortörténeti érdekességű, mint például ama táblaké, melyek az 1831-iki árviz magasságát mutatják, míg a Petőfi neve egy házra sincs felvésve.

A darab meséje francia, de tulipántos edénybe van servire-ozva. A történet egy féltékeny férjről szól, aki addig féltékenykedik ok nélkül, míg végre volna oka féltékenykedni, de ekkorra már kigyógyult gyászos mániájából, vagyis a morál az, hogy aki kételkedéssel szakálja a feleségét, maga egyengeti az utat, mely az asszonyt a hűtlenségbe vezet, a férj pedig vak maradhat és ha azelőbb nem látta feleségének erényes voltát, most nem veszi észre a bűnösségét. No de irtak már ennél nagyobb közlelyről is darabot és mindennel meg volnának elégedve, csak a »hogyan« volna valamivel distinguáltabb. Ebben a tekintetben azonban a szerzők nem voltak válogatósak, annyira, hogy még az egyöntetűsége sem voltak figyelmesek. Valami ragasztottság látszik a darabban, vagy inkább törések hasítgatják szét az alakokat, de a tónust is. A férj, aki eleinte oly féltékeny, mint egy török, végül oly hiszékeny, mint a legegyszerűbb ártatlanság, anélkül, hogy a szerzők a legkevésbé is igyekeztek volna ezt az átalakulást megértetni; a másik protagonista: a csábító pedig, mikor bemutatkozik, mintaképe a komoly, tisztas szerénységű és minden tekintetben comme il faut ur embernek és a következő öt perczen minden gene és minden szenvedély nélkül elcsábít egy becsületes asszonyt. Amit csinál, az nem *fair play*, holott olyanok az antecedenciái, hogy ezt nem várhattuk tőle. Szállítsuk azonban mélyebbre igényeinket és elfogadva a bohózatok móka-pszichológiáját, kérdezzük, talán a helyzetek keverésében és a dialógusok elmésségében kárpótolnak a szerzők?

Nos, ami a jelenetek csomózását illeti, ez jócskán simplex műveletek láncolata, ami pedig az elmesség számlájára tartozik, viccz és szójáték az van a darabban elég, csak-hogy az alacsonyabb rendűek fajtájából való, — kétes izlésűek és annál kirívóbbak, mert a szerzők pathetikus és polgárián szentimentális mondások belekeverésével bizonytalanná teszik a hangulatot. Marad még két mulatságos alak: az ügye-fogyott és hóbortos építészeti rajzoló, aki a férj mellett a mellék-féltékeny jogczim nélkül való szerepét játsza és egy tékozló nagybácsi, aki a harmadvirágzás költségeinek fedezésére váltó-girókat revolverez tapasztalatlan ismerőseitől. Akik kevéssel is megelégednek, rajtuk épp úgy mulathatnak, mint a darab többi ingredienciáján, mi azonban a Nemzeti Színházban szigorúak vagyunk. Mert ugyan hol legyünk azok, ha ott nem? Ami a szereplőket illeti, a férj szerepével Náday küzködik, a feleséget Láczy Ilka játsza, a csábítót Császár. A nagybácsi és a rajzoló szerepében Ujházi és Rózsahgyi produkálnak mulatságos dolgokat.

Katalin. A nimfomanikus czárnó a huszadik században is csábítja az embereket. Béldi doktor és Fejér urak is a háló-jába kerültek, de nem estek néki áldozatul, ellenkezőleg nagyon sikeresen osztoztak meg az ő rózsás bőrén. Operettejüket pénteken hallottuk a népszínházban. A Béldi szövege mozgalmas, színes és főként nívón álló. Egy libretto, amely zene nélkül is változatlanul megállhatna. Oly fordulat, kerek és eleven lüktetésű. Egészen kivételes jelenség a mai operette-termés mellett, hogy a közönség a mese szálai iránt is komolyan érdeklődjék. A pénteki bemutatón mégis így történt. Ott ragadt a figyelem a prózán is végesvéig. Jutalmaztak ezzel egy szövegkönyvet, amely a régi udvari világhoz tapad ugyan, de el tudja kerülni, hogy mókázó diplomáttal, szerelmes vén udvarhölgyekkel és hasonló módu lim-lommal rakja tele a színpadot. Még fokozottabb mértékben lehet néki hálás a színház, amelynek a »Katalin«-nal nemcsak egy hosszúúttú műsordarabot biztosított, hanem alkalmat nyújtott a népszínháznak, hogy ez fölvonulhasson egész fényes apparátusával. Inspirálta a színház legjobb erőit és minden atelier-tudósát, aki szab, varr, színez, szóval valami szccénikai energiát képvisel. A Fehér Jenő zenéje nem pályázik akadémikus babérokra, de kellemes és könnyen felfogható. Dallamai nagyobbára öblösek, tehát inkább park-, vadász- és őrseg-muzsika, mint gyöngéd boudoir-zene. Tarka, fülbemászó tánc- és kuplé-zene szomszéd-ságában akadnak nagyobb hangszer-tömeggel élő, komor számok is, (aminókról a hirlaptudósítók azt szokták írni, hogy »operaszerűek«). A zsumfolt nézőtérén ilyen módon minden dalt megtapsoltak. Konti gyönyörű hevültséggel dirigált és *Küry Klára* — a legjobb a sok jó között — üdítő és tizenhat-estendős volt, miként a Fanchon és Toto mézesheteiben.

A szerencsecsillag. Ez a darab, melylyel Leszkay a Magyar Színházban megkezdte regimejét, gyöngébb az eddigi angol operetteknél. Szövege nagyon bolondos, zenéje nagyon józan. Ha a színészek prózája megfésültebb, a muzsika pedig bukfenchányóbb lett volna, az ujdonság jobb sorsot ér, mint így. Szerencsére Leszkay körültekintő ember és, úgy tudjuk, hogy jobb darabjait és izlésesebb előadásait az igazi szezonra hagyja. A keddi bemutatón Ledofszky Gizella és Sziklai Kornél játszottak teljes készütséggel. Tomcsányi kisasszony, egy ujonnan szerződött tag, élénk kis hadonászó. Az a zsánerű szépség és tehetség, amelyért kis diákok verik el a zsebpénzüket. Ezen a premiéren különben a magasabb rendű művészetet csak Márkus Géza képviselte; az ő artistikus, finom elméjéből született a kosztümök tervrajza. Fájdalom, senki sem hordta a jelmezeket azzal a noblesse-szel, amelyre ezek a ruhák köteleznek.

KÖZGAZDASÁG.

A Rimamurányi mérlege. A Rimamurány Salgó-Tarjáni vasmű részvény társaság ma tartott igazgatósági ülésén terjesztették elő a június 30-án lezárt üzemév mérlegét, melynek eredményében első ízben vesz részt a 12.000.000 koronával emelt részvénytőke. Az alapszabályszerű és rendkívüli leírások után az ez évi üzemből eredő 4.369.242 K. 43 f. nyereség mutatkozik (az előző évben 4.276.698 K. 65 f.) mely a múlt évről elővezetett 655.240 K. 77 f.-el együtt 5.024.483 K. 20 f.-re emelkedik. A Hernádvölgyi és Unio vasművekben befektetésekből csupán az az 5 százalék kamat van elszámolva, melyet ezek a Rimamurányi társulatnak járó tartozásuk után tényleg megtérítettek. Minthogy a társulat tartalékai a rendes és rendkívüli javadalmazások által már 18.300.000 koronára, vagyis a 32.000.000 koronát kitevő összrészvénytőkének kb. 60 százalékára emelkedtek, a rendkívüli tartalékalap további javadalmazása mellőztetett, mert a társulat valamennyi, kerek összegben 24 millió koronával elkönyvelt befektetési számláival szemben, tartalékokban és törlesztési alapokban összesen 25 millió koronán felüli összeg áll rendelkezésre. Az igazgatóság ennél fogva elhatározta a közgyűlésnek javaslatba hozni, hogy ezen nyereségről az alapszabályszerű jutalékok és rendes tartalékalap javadalmazásának, valamint a tisztii nyugdíjalap és társuladákra fordítandó összegek levonása után osztalékként 12 százalékos = 24 korona fizetessék ki a 32.000.000 koronányi részvénytőke minden 200 K. névértékű részvénye után és a fenmaradó 485.174 K. 12 f. új számlára elővezetessék.

Első Leánykiházasítási Egylet m. sz. (Leány- és fiubiztosító intézet.) 1901. évi szeptember hóban 1004 jutalékrész irattatott be és nászjutalékok fejében 65.917 korona 08 fillér fizetett ki. 1901. január hó 1-től—szeptember hó 30-áig beirt összes jutalékrészek száma 9958 és a kifizetett nászjutalékok összege 425.401 K. 79 fillér.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Megjelent!

Kóbor Tamás regénye: **BUDAPEST.**

30 ivnyi tartalommal. Ára 4 kor. Megrendelhető A HÉT kiadóhivatalában.

Kurczk & Sza

Photozinkografiai műintézet

készíti a legjobb
lichet
mindennemű
nyomtatványhoz

Budapest, VIII. Szentkirályi-utca-13

A Hét szakácskönyve.

Vadászleves és olasz saláta.

Két énekben.

I.

Kedvében óhajtlok járnai ma A Hélnek,
Leves, salátáról szóljon hát az ének.
Mind a kettő fontos, el sem kerülhető,
Pláne, hogyha pikáns és élvágygerjesztő.
A jóízű leves lakoma elején
Már egy kis glória háziasszony fején,
Kedves intermezzo bármelyik saláta,
Ha az élvágy lankadt és már szinte várta.
Mind a kettőt igen könnyen elkészíted,
Hogy ha tudományod e versből merited.
A jó vadászlevest teremtsd, amint mondom,
Én mindig így szoktam, soha el nem rontom.
Az őz szívével vedd ki (kegyellenül hangzik);
De ha meghalt szegény azért nem haragszik,
Ha a szíve megvan az esztét is vedd el,
Ez már könnyű léssen, feléred eszeddel,
Mert embernek is, ha kiveszik a szívet,
Az ész utána megy, hallottad már hírét.
Őz nyelvét, veséjét, szintén hozzá tegyed,
Főzd mindezt sós vízben azután kivegyed.
Velőről és nyelvről huzzad le a hártját,
Végy hozzá citromot, petrezselymet, hagymát,
Ezeket és a húst, vágdald fel apróra,
Pároljad meg vajban, és hallgass a szóra:
Hogyha ez megtörtént lizlet két kanállal,
Huslét és vörös bort egy-egy nagy pohárral
Tégy hozzá és főzted csak egy félórán át,
A tálba tégy aztán pirult zsemlye-koczkát.
Öntsd a levest rája bátran feladhatod,
Ez a fogás mindig csinál hangulatot.

II.

Az olasz saláta sokféléből készül
Minden boszorkányság és parádé nélkül,
Ajóka s heringből kettő kell hozzája,
Hat kemény tojáshoz fehérje, sárgája.
Két szelet sült borjú- s marhahúst is vegyél,
Ecetes uborkát aztán hármat tegyél
A tömeghez szépen, de ez mind nem elég,
Ez képezi még csak az egésznek felét.
Egy borizű alma, négy kifőtt burgonya,
Egy kis vörös répa és kapri sem rontja.
Mindezeket vágd fel szép apró koczkákra
És rakd elkeverve egy salátás tálra,
Öntsd a következő pikáns mártást rája,
Amely a dolognak a legvonzóbb bája:
Keverjed el simán a heringek tejét,
Három főlt tojáshoz csak a sárga belét,
Mustárt izlés szerint, olajat, ecetet,
Ki akar még hozzá kaviárt is tehet.
Készítsd el egy nappal, mielőtt használd,
Diszíteni is kell, ugy-e etalárod?
De ebben tanácsdal én már nem szolgállok,
Annyi izlést minden asszonytól elvárok,

Hogy ami házának asztalára kerül,
Kivül is tetszelős, ha jó ízű belül.
Mindkét fogás pikáns és ez főfellel,
Az ember eredményt csupán evvel ér el;
Tanu rá Vigszinház, melynek lápláléka:
Mindig szörnyű pikáns, s zsfolt a hajléka.

?

Paprikás csibével töltött palacsinta.

A csibét paprikásnak készítjük, bőven tejfölözve, ha megsült, leszedjük a husát a csontokról, késsel finomra összevágjuk, a palacsintát cukor nélkül sütjük, ujjnyi szélesre föl-
vágjuk, egy porcellán-lábasnak az aljába egy egész palacsintát teszünk, aztán jön reá egy sor a metélt palacsintából, reá a vágdalékból, újra palacsinta és hus, míg a lábas megtelik, végre a csibe mártását átpaszirozzuk és jó sok savanyu tej-
föllel keverve a palacsintára öntjük, a tetejére egész palacsinta jön, a csöbe teszszük, míg jól átsül.

Almás palacsinta.

Palacsintát sütünk cukorral és megtöltjük cukorban péppé párolt almával, melyhez fél citrom levét, 2 kanál barack-lekvárt, vágdalt mandulát, mazsola-szólót keverünk, ha megtöltöttük, tojás és szitált morzsába hengergetjük s forró zsirban kisütjük.

(Losoncz.)

Szilassy Ödönné.

NB. Hálás köszönet valamennyiért.

Délmagyarországi ételek.

Kedves Emma, Harmadfél év előtt, gyermekleány koromban Dél-Magyarország egy regényes vidékén tanultam először főzni, az ott divó egyszerű ételeket.

Zöld paprika keskeny csíkokra vágva — de ne vegyük a hosszú világos-zöldet, mert ezek roppant erősek, inkább a tompa haragoszöldet vagy a fehéret — megsóva forró vajba teszszük — de nem sokba, mert a paprika is ereszt lét — fél órai párolás után, öt perczzel tálalás előtt, pár tojást ütve belé, készen. Így készíti azt ott az ur és a szegény, csupán azon különbséggel, hogy az előbbi több tojást üthet a tepsijébe. Szokták ecetvel is leönteni, erre tovább gombával, hagymával is készítik. Ezt az ételt és az épp oly egyszerű

mamaligát, mely áll kukoriczamále vízben főzve, kis vajjal leöntve, főzik nap-nap után az oláhok. S ugy-e milyen szépek, piros pozsgások az oláh fáták, ugy mondják, hogy ezt az egészséges, egyszerű étel teszi, irigyeltem is őket az akkori halavány arcommal. Főételük még a

malai, ez azonban csak oláh gyomorba való, én nem tudtam enni. Kik gyermekkoruktól megszokták, azok reszketnek érte. Itt tejet, cukrot, tojást is tesznek a máléba, nem főzik, de sütik s mielőtt készre sülné, barack-izt kennek rá, ez megkeményedik rajta s azt hinnéd, hogy caramel-öntet, a tészta-jára, mely két ujj magas lesz, rámondanád, hogy a legfinomabb bisquit s így csalódás ér, ha megizleled.

A következő paprika-ételt már nem készítik oly általánosán, mivel költségesebb, ez már igazi magyar étel, mivel a piros (paradicsom), fehér (rizs), zöld (paprika) oly szépen van képviselve benne s ami szintén ér valamit: pikáns. Párolsz vajban körülbelül husz paprikát, karikára vágva, ugyszintén — de külön — 1/2 liter rizst, melyre azután 2 merítőkanál vizet teszel, hogy a szemek kissé megdagadjanak. Most formába rakod, vagy mély porcellán-tálba, először rizst, melyet természetesen sózunk, rá egy sor paprikát, azután paradicsomot vékony szeletekre vágva, a magja ne bántson (keresve sem találod az ételben, mikor eszed), erre pedig tejfel jön, így tovább, míg ki nem fogysz. Tejfelt csakis 1/2 liter tégy rá, azért nem többet, mert aztán geil. (Melyik hát az

igazi kifejezés?) Inkább vizet tégy rá, mint tejet, úgy, hogy majdnem fődje. Egy órára sütőbe tesszük — de minél tovább, annál jobb. — Ha vacsorára lesz találva, úgy délben is lehet sütni és este ismét. Különben a paprikával úgy vagyunk, mint az urak a cigarettával, megszokjuk, aztán már nem lehetünk el nélküle vagy csak nehezen. Voltam a Bánságban, ott a kivándorlók után Csehországba, sőt Belgiumba és a francziák hazájába is küldtek paprikával telt ládákat.

Most egy finom tészta receptje következik, mit senki emberfia nem tudna megvetni — sőt ellenkezőleg; — különben, ha dicsőímet érdemel e tészta, úgy azt más zengje el, én csak nem dicsérhetem a saját gusztusomat:

Krémes-rétes. 12 személyre veszel 28 deka lisztet, ezt két részre osztva, az egyik félbe 28 deka vajot teszel, nyújtó-fával eldolgozod, míg a másik felét rétestésztának dolgozzuk ki, egy tojás sárgájával, kevés sóval. Most mind a kettőt kinyújtjuk, a rétestésztát ráhelyezzük a vajasra, föntől, letről, jobbról, balról összehajtogatjuk s pihenni tesszük hideg helyre, legjobb jégsekrenyibe. Kinyújtva ismét összehajtogatjuk, egyszerű kétszer ismételjük, mennél többször, annál rétegebb, de sokat ismét nem szabad, mert lágy lesz a tészta. Két pléhre tesszük, világos-sárgára sütjük. Krémmel töltjük. A krémhez veszünk 4 deczi forralt tejet, egy egész tojást, 7 tojás-sárgáját, 15 deka cukrot, 4 deka lisztet, 1 darab vaniliát, ezt összehabarni, folytonos keverés közben fölforralni. Tölteni vele a két lapot, tetszés szerinti darabokra fölvágni. Hidegen tálaljuk. E tészta leírását legalább is a fél világ kérte már s hogy a másik felének is a birtokában legyen, azért irtam ide le.

Számos csókkal üdvözli, mint ez ősrégi bányaváros egyik fiatal kuktája

(Selmezbánya.)

Kovács Gizi.

U. i. Van még egy jó fánk-receptem, elküldöm, ha nincs raktáron; mi öt forintért szereztük be, én — nagylelkűen — ingyen adom, jó?

NB. Merjem kérni? Lássá, a fánk a férfiak kedves eledelje, a kis Gizi pedig oly rémitő dolgokat ír a férfiakról, hogy le sem mertem nyomtatni. Félek, hogy nincs is igaza, hiszen a szakácsok férfiak, sőt még az írók közül is például Dumas père korának egyik első szakácsa volt. Az igaz, hogy nem minden férfi meg ír tud főzni, de vajjon tud-e minden asszony? Mondom, nincs igaza és büntetésül kérem a fánk-receptet.

NB. NB. Már meg is kaptam, s így a büntetést elengedem.

Kedves Emma asszony,

Talán senki sem fogadta oly hozsannával azon mozgalmat, melyet a konyha terén megindítani szives volt, mint én. Reakciónak tekintem, azon korszak után, midőn leányainkat, csakis Blaustrumpfoknak nevelve, konyhai dolgokra időt sem hagyva nekik, készületlenül adtuk férjhez őket. Ime, visszatérni látom a régi jó időket, melynek *A Hét* visszavarázslója, felköltvén az érdeklődést, a nőket tulajdonképeni hatáskörére tereli. A siralmas cselédviszonyokat tekintve is, mennyivel önállóbb egy nő, ha főzni tud s nincs lelketlen cselédnek kiszolgáltatva, akik a háziasszony tapasztalatlanságát mennyire ki tudják használni saját javukra. Ha neveléses is, de a messze jövőre való tekintettel is praktikus, ha az asszony főzni tud, mert: »Fangst du an alt zu werden, fange an gut zu kochen«. Tehát, lelkesülve az eszmén, melyet *A Hét* kezdeményez, még én is tollat fogok — bátortalanul ugyan — első »irodalmi működésemet« mégis megköczkázatom. Az idényhez képest oly ételeket tálalok, melyeket a legelhagyottabb kis faluban is elő lehet állítani s a »menu«-nek ad egy kis dísztíngváltabb színezetet.

Borjuczomb halmódra.

A czombot csontjai és bőrös részeitől megtisztítva, azt nehéz sodrófával vagy sulyokkal addig verjük, míg egészen összeszakadozik. Tiszta vászonruhába a hústömeget belevarrjuk, oly alakra formálva, mint egy vastag hurka. Ezt, a borjухus

leválasztott csontjaival és bőrös részével együtt savanyu halpácban egészen puhára (2 óráig) főzzük, kihűlni hagyjuk és mindenestől a hideg pinczébe letesszük. Tálaláskor a vászonból kivesszük a húst és nagyon éles késsel, lehetőleg már a tálon szeleteljük, mint a halat. Minden szelet tetejére mayonnaiset papír-staniczli segítségével nyomkodunk czifrázva. Diszíteni és köríteni úgy kell, mint a hideg halakat szokás és tatár mártást szolgálni fel melléje.

Töltött tojás.

Hideg pecsenyékhez, u. m. angol vesepecsenye, csirke fehér husa és czombjai, páczolt marhanyelv, sonka stb. mellé igen izletes: 8 tojást keményre megfőzni, ha kihűlt, keresztbe kettévágni, a megfőtt sárgákat szitára rakni és rajta áttörni. A kemény fehérét gyenge ecetes vízbe belerakni és 2 órán át benne páczolódnia hagyni hideg helyen. Egy kis weidlingban (nem tudok reá magyar szót) 3 nyers tojássárgából igen kemény mayonnaiset keverünk s ha már alig lehet keverni, akkor egy tetézt evőkanál porcukrot hintünk bele és a szitán áttört főtt sárgákat hozzákeverjük és 3—4 evőkanál francia mustárt, fél citromnak a levét. Maradék sült-hús-részeket — legjobb a vadmaradék — finomra vágva és szitán áttörve, teszünk még hozzá, hogy a kellő keménységet megkapja a tömeg. Ezzel lesz a tojásfehére megtöltve s hogy a tálon megállhasson, a tojás alját késsel kissé leszéljük, hogy lapja legyen.

Ezek után ajánlom magamat kegyeibe édes Emma asszonynak. Maradván nagy tisztelője

(Monok.)

Egy öszfejú asszony.

NB. Nincs elegánsabb az ősz főnél, de amit az sugall, nem mindig igazságos. Toll és főzőkanál; kimivelt lélek és ügyes kéz nagyon jól megfér — ezen a pályázaton is a legjobb szakácsnék sorában nem állanak-e éppen az íróasszonyok? Viszont azt sem látom át; amit szintén irogatnak most nekünk: hogy ez a szakácskönyvpályázat ne lett volna méltó *A Hét* niveaujához. Ez szakasztott az a nazarénus gondolkodás, mint amelyik a szerelmet nem tartja elég finom dolognak. Nem látom át, a gondolkodás miért volna előkelőbb az evésnél, mikor enni lehet nagyon előkelően is, gondolkozni pedig lehet nagyon ordenárean is? — Egyebekben az öszfejú receptek valósággal csábítóak. A hamis borjухust vagy halat Velenczéből ismerem, mint *vitello tonnatot*. Az aranytisztító szerért halás köszönet.

Marczipán. 1/2 kg. édes és 5 gr. keserű mandulát megtisztítunk és éjszakán át száradni hagyjuk. Másnap megőröljük, 1/2 kg. cukorral és 3 kanál rózsavízzel meggyurjuk. A tészta éjszakán át pihen. Másnap az ügyes gazdasszony mindenféle csinos dolgokat formál belőle és megsüti. — A sütés ugy történik, hogy a kész formákat sima deszkára helyezik, a deszka két oldalára tett téglákra pedig egy régi tepsiben égő faszenet teszünk. A tűzet élesíteni kell mindaddig, míg az alatta levő tészta felszine gyenge barnás színt kap. Az így készített marczipánt thea mellé adjuk.

(Bpest.)

C. Aranka.

NB. Czélzásokat trucczra sem értek. A legjobb szakácskönyvet, amit ismerek, igenis asszony írta: gróf Festetics Andorné. Viszontl. a szkönyvben.

SZAKÁCSKÖNYV-POSTA.

Hölgyeim, ezen a héten, mikor a férfiak annyi fölöslegesen beszéltek, mi ne szaporítsuk a szót; az utolsó receptmellékletre csak ezt az egy szót írom: köszönöm. Köszönöm a magam nevében, hogy oly jók hozzám s úgy szeretnek, a lap nevében, hogy oly figyelmesek irántunk, és nemünk nevében, hogy nem hagytuk egymást cserben. A Szk.-ben való viszontlátásig szerető társuk: **Emma.**

R. Riza. Bpest. Elküldök érte mielebb. Ami azt illeti, hogy *A Hét* nem minden sora való fiatal lányok kezébe, az bizony igaz lehet. De, istenem — mint ahogy az élet nem minden dolga való nekik, az irodalomé sem. Ezen csak egy segít: férjhez menni, minél előbb.